This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google books

https://books.google.com

S 309.

S 309

Slovanská knihovna

SLOVANSKÁ KNIHOVNA
3186188590

282096

20

DVE IGRI

za

SLOVENSKO GLEDIŠE.

I.

Juran in Sofija, ali Turki pri Sisku.

123536

II.

Štepan Šubic, ali Bela IV. na Horvaškim.

Prestavil iz ilirskiga slovensk rodoljub.

V Ljubljani 1850.

V založbi in na prodaj pri **Janezu Giontini**, bukvarji v Ljubljani.

S 309

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

MINISTERSTVA ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ
SLOVANSKÁ KNIHOVNA
V PRAZE

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Juran in Softja,

ali

Turki pri Sisku.

Junaška igra treh djanj.

Osebe:

Tomaž, knez Erdödi-Bakač Moslavski, horvaški, slavonski in dalmatinski ban.
Katarina, njegova sopruga.
Juran, nju sin.
Sofija, Juranova sopruga.
Ivan, Jurana in Sofije sin, 8 let star.
Janez, knez Draškovič-Trakoštjanski, začasni poglavar v Križevcu, Juranov prijatel.
Andrej, knez Turjaški, poglavar v Karlovcu.
Blaž Gjurak, poglavar terdnjave v Sisku.
Klekovič,
Marnavič, } horvaško-ilirska plemenitnika v banovi službi.
Hasan, baša Bosnje.
Mehmet, Sandžak od Hercegovine, sultanov sestranec.
Kurt, janičarski aga.
Rustan-beg, vodja Bosnjakov.
En star Serb.
Horvati, Krajnci, Štajarci, Istrijanci, Bosnjaki, Serbi in Turki.

(Djanje je v Zagrebu in v Sisku, leta 1539.)

Pervo djanje.

(Banska dvorana v Zagrebu.)

Pervi prizor.

Juran.

(Popolnama oberožan v staro-ilirski obleki stojí pri oknu, in gleda na polje — po kratkim stanji:)

Krasno in prelepo se dviguje solnce izza gorá, — zemlji daje novo moč in prijetnost, nam naznanjuje jasni — bistri dan. Po vsih stranéh moje uboge in razdjane domovine razširja svoje dobrotljive žarke, ali namest plodne obilnosti donaša novo grenkost, nove žalost mojim toliko preterpivšim in tako globoko potlačenim rojakam. (Stopi na sredo.) Očetvina! Očetvina! hočeš li dolgo še pod bremenam in jarmam sovražnih verig dihati, dolgo še turški izrod v sebi in poleg sebe terpeti? O pretežka osoda! Kako neusmiljeno preganjaš mile brate mojiga tako slavniga, tako blagorodniga, kralju in domovini vedno svestiga naroda! — (Stopi zopet k oknju, po kratkim molčanji:) Krasen, v resnici veličansk pogled! Kakor z zlatam so že obsjane vse berda, in vsaka senca zgine z dolin pred jasno svitlostjo nebes! — Solnce! Ti nekdaj pervi bog naših pradedov, ti vir vsake sreče, s ktero se zemlja napaja, zakaj pokončuješ séme našiga upa, namesti da bi ga dozóriti pustilo? Solnce! Kdaj boš z zlatimi žarki svobode poderlo tàmno noč našiga tako težkiga in neusmiljeniga robstva, in kdaj boš svojiga sovražnika, nevérniga Turka odgnalo? — —

(ostane zamišljen.)

Drugi prizor.

Draškovic
(stopi notri, in postane Jurana premišljevaje pri vratih, potem gre tiho k njemu, ter položi svojo roko na njegovo ramo,)
in prejšnji.

Draškovic.

Juran, kaj si tako zamišljen?

Juran.

Kdo me moti v tej dobi? (spoznavši Draškovica) Ha, ti si, blagi prijatel, tukaj v Zagrebu; (mu rokó podá) no povej, kaj te prinêse tako nenadoma v naše glavno mesto?

Draškovic.

Gotovo ti je znano, da sim bil pri vsakim boji, kteriga smo s sovražnikam naše domovine bili. Ravno sim se z mislijo pečal, kako bi se trume kervolokov iz križevske okolice spoditi in domovina sužnosti oteti mogla, ko na enkrat zaslišim, da te bo tvoj oče k oprostenju kristjanskih sužnjikov proti Sisku poslal. To zaslišati sim precej sklenil sèm k tebi priti, da na tvoji in naših bratov strani tudi jaz nevredniga sovražnika, ki se že glavnimu našimu mesto približevati podstopi, kazniti zamorem.

Juran.

Lepo hvalo od mene in od mojiga očeta. V tem trenutji pa, ko ti s svojo hrabro rokó veliko podporo nam prineseš, predaš ti uboge prebivavce križevske okolice kervožejnosti sovražnika, kteri bodo s svojim poglavarjem vse zgubili.

Draškovic.

— Ne skerbi za to, ljubi Juran, zapustil sim jim skušeniga junaka za vojvoda, hrabriga Labokara. Pa na stran zdaj s tim, povej mi, kako stojé naše stvarí krog Zagreba?

Juran.

O slabo, práv slabo! — Če človek preko Save gre, vidi že sovražne trume, ki so célo krasno ravnino med Kerestincam in Okičem razdêli in vničili, ter do Save prišli. Vsaki dan dohajajo nove poročila revšine in nesreče naše žalostne domovine. — Jezera naših bratov odpeljujejo v zversko sužnost, paljo sela in mesta, ropajo in plenijo naj manjši blago kmeta, ter ubijajo in denejo pod meč vse, kar jim v roké pride, še ženam in célò otrokam v maternim telesu ne prizanese njih živinska besnost.

Draškovic.

O uboga, žalostna domovina! Kakor slišim, je njih vodja tisti Hasan, ki je pred nekterimi leti v okolici med Križevcam in Koprivnikam ostudne znamnja in spomine svojiga peklenskiga obnašanja zapustil.

Juran.

Žalibog, ravno tisti! — Njegova nesramnost gre tako deleč, da norčevaje z našo slabostjo se podstopi z lovam nam zabavljati, in obečuje našo stolno cerkev v Zagrebu obiskati.

Draškovic.

Ha, kolika prederznost! In to vse moramo in moremo poterpežljivo prenêsti!

Juran.

Kaj pa čemo? Že zdavnej je moj oče v Beč, Gradec in Karlovec pôsle s prošnjami poslal, nej bi se nam saj majhna pomoč poslala, pa ni ga odgovora. Serčnost naših sinov je v tolikih bojih popolnama oslabljena, in akò nam skorej Bog pomoči ne pošlje, nam ne ostane druziga, kakor pod razvalinami domovine si grenkih grôbov iskati.

Draškovic.

Pri Bogu in desnici! Padca domovine nečem dočakati, rajše čem umreti, kakor gledati, kako se sovražnik naše vere in našiga roda v domovini naših dedov repénči, in se nad nami napihuje! Preden vendar živeti nehamo, hočemo vse poskusiti, in se povsod ogledati, kakor se junaškim Iliram spodobi. Zdaj, Juran, pojdi, poslovi se z očetam, s soprugo in z detetam, ter hiti kje, kamor te domovine sveta dolžnost kliče, jaz grem naprej vse vredit in pripravit. (odide.)

Juran (gleda za njim.)

Blagorodni mož! — Kako srečen je človek v taki revšini in nesreči, če ima zvestiga tovarša na svoji strani. — Zdaj pa hitro k očetu. (hoče iti.)

Tretji prizor.

Sofija (mu nasproti stopi) in Juran.

Sofija.

Juran?

Juran.

Mila sopruga! (jo objame.)

Sofija.

Kaj, ti si že v orožji?

Juran.

Da, ljubezniva! v orožji k boju za svobodo in očetvino! — O koliko rajsko veselje občuti moja duša, kader té mile besede zgovoriti morem!

Sofija.

Malo dni je še le preteklo, kar si se domú povernil, in že zopet me misliš zapustiti. — O ti ne veš, koliko grenkost, koliko skerb tvoj odhod meni vzrokuje, — kako lahko bi utegnil v kako nesrečo pasti, kako lahko bi te jaz na vedno zgubila!

Juran.

Blaga žena! Nikár ne skerbi, ako na bojišči padem, ostal ti bo še moj oče, ostal ti bo najn sin, obá si bosta prizadéla zgubo ti povermiti.

Sofija.

O Juran, še se spomnim tistiga časa, ko si drugače mislil, ko ti je bila tvoja Sofija vse — vse ti je bila; ali tisti čas je prešel; — zdaj je tvoja edina misel boj, tvoje edino delo vojska, na zapušeno soprugo, na zapušeniga otroka nič ne misliš. Med tem, ko zapušeni med zidovjem grenke solze točijo, hitiš ti v smert ali v sužnost!

Juran.

Ti ne posnaš ne vojaka, ne junaka dolžnosti. Ali morem drugači storiti? Bi li bil vreden očeta ime nositi, bi li bil vreden očetvino imeti, ako bi v njenim naj nevarnejšim stanu brez skerbí doma pri otroku ali v naročji sopruge dni preživel? Ne, ne, Sofija, to ni bila tvoja misel!

Sofija.

(Po kratkim molčanji Jurana premišljevaje)

Da, Juran, iz tvojiga gorečiga, plamečiga očesa in iz potihnjenja svojiga serca vidim, da prav govoriš. Ponosna sim, da se tvoja imenujem, da sim soproga ilirskiga junaka! — Pojdi, kjer te slava in lovor čaka, kjer boš dom in narod pogube rešil, pa zopet nikoli ne sposabi, da te domá néžno ljubeča sopruga z nedolžnim detetam čaka. —

Juran.

Blaga sopruga! Tvoje sladke besede mòjo hrabrost do nadušenja povzdigujejo. (Trobenta se sliši.)

Sofija.

Ha, kaj če glas trobente?

Juran.

On me kliče na pot slave! — Z Bogam, Sofija! Kmalo me boš zopet vidila. (Slišijo se koraki.) Slišiš korake mojiga očeta, on želí na samim z mano govoriti.

Sofija.

Z Bogam! Goreče molitve ljubezni nej te sledé v kervavi boj. (odide.)

Juran.

Veličanska duša, neizmerno srečniga me stori tvoja ljubezen!

Ceterti prizor.

Juran in Tomaž.

Tomaž (stopí notri.)

Moj sin! si že pripravljen?

Juran.

Sim, kakor hitro me vaša zapoved pokliče.

Tomaž.

Znan ti bo že moj sklep. — Jezero vjetih kristjanov, kteri v sovražnikovih pestéh ne deleč od tukaj stradajo, boš lahko rešil nesramne sužnosti. — Poglej! (stopí k oknu, ter vún kaže) tamkej te čakajo deležniki tvoje slave, njih oko bo na tebi počivalo, sam hip od tebe bo dosti, da se veržejo v sovražne trume. Moj sin! skorej v vsakim boji sim bil tam, kjer je bila nesreča naj veči, to tudi pričakujem zdaj od tebe. — Idi, čas naglo teče, in ura zamujena se ne bo nikoli vernila. —

Juran.

Vašiga zaupanja se čem vredniga storiti; premagavec, ako Bog da in sreča junaška, se bom vernil v vaše naročje, ali pa nikoli. (odide.)

Tomaž.

Vse poročila, ktere dobivam, so žalostne, povsod sovražniki — in od nikoder pomoči. — Dolžnost spolnujem, ako ropanju in podertii granico braniti se trudim. Od vsiga, kar mi je milo in drago, se bom rad ločil, in vedno sim pripravljen življenje darovati za Boga, kralja in domovino.

Peti prizor.

Gjurak in prejšnji.

Gjurak.

Ne zamirite, gospod, ako sim o nepripravnim času prišel.

Tomaž.

Gjurak, moj ljubi starček, vi tukaj v Zagreba? Bog vas sprejmi, zvesti tovarš moje mladosti! — Kako ste mogli iz obležene terdnjave priti?

Gjurak.

Gotovo sim nepričakovan prišel — čudno čudno je, da me še zdraviga in živiga vidite.

Tomaž.

Kako je v Sisku?

Gjurak.

Slabo, gospod. — Hasan baša poln maševanja gre vedno naprej si po razvalinah naše žalostne domovine pot do avstrijanskiga serca naredit, in si tam, kakor tukaj, z ropanjem in prelivanjem nedolžne kervi večni spomin vstanovit. — Naša terdnjava je že tesno obdana in neprenehama na njo naskakujejo.

Tomaž.

O da take kervoločnosti slišati moram, pa pri

Bogu, v kteriga vérujem, jez te bom po zasluženji plačal.

Gjurak.

Hudo vreme pretečene noči mi je dalo priložnost iz Siska se ukrasti. — Po zidu sim se spustil na vervi, se splazil memo sovražnih straž in tako srečno prišel v Zagreb.

Tomaž.

Lahko bi vi bili to prederznost z življenjem plačali. —

Gjurak.

Na to sim bil pripravljen, pa strašno revšino, ktera med zidovi mesta Siska vlada, nisim več mogel gledati. Nesreča prebivavcov je že naj viši stopnjo dosegla, ter omečuje že železne persa naših vojšakov, ki so že takih divjih prizorov navajeni. Do zdaj so se hrabro bojevali za narod in domovino, pa jela je tudi njih hrabrost pešati, ker pred nami stoji podoba brezkončne sužnosti, jezerokrat strašnejše od hitre smerti. — To bo naša usoda, ako nam skorej pomoč ne pride.

Tomaž.

In to morebiti od mene išete?

Gjurak.

Od vaše modrosti, od vaše hrabrosti in od vašiga domo- in rodoljubja. — Nismo še pozabili, kako ste vi pred 5 leti z malo trumo hrabrih junakov obleženo Petrinjo oprostili, kako ste vi sami — odpustite, ko vas opomnim — kako ste vi ganjeni od nesreče svojih podložnih grenke solze točili in velikodušno celi svoj na tri dni odločeni živež med lačne mestnjane razdelili, in potim sami pomanjkanja terpeli. To je delo v nebo zapisano, ktero bo vam povernjeno.

Tomaž (mirno.)

Vi ste spozabili na namen svojiga prihoda!

Gjurak.

Kdo ne bi, spomnivši se vaše blagorodnosti, na svojo lastno nesrečo pozabil?

Tomaž.

Pustite preteklo, skerbimo za sedajnost.

Gjurak.

O nikar mi ne branite od pretekliga časa se razgovarjati, ker sedajnost nam nič tolažlivniga ne da. — Da, Gospod, nesreča je že naj viši stopnjo dosegla, živeža nimamo več, in tudi strelne priprave nam zmanjkuje.

Tomaž.

Kaj počne duhovni glavar, vaš tovarš Fintič?

Gjurak.

On dela in se bojuje, kakor se hrabrimu možu in Iliru spodobi. — Pri mojim odhodu je še prisegel, da če rajše pod zidovjem umreti, kakor pa terdnjavo kervolokam predati.

Tomaž.

On, mož veljave, s tim pokaže, da ne zna samo blagosloviti, ampak tudi kakor Ilir in Horvat sabljo, kader je treba, pripasati in ž njo vladati. Koliko je sovražnikov?

Gjurak.

Blizo 60 jezer.

Tomaž.

In jaz imam samo 2000 vojakov. Prederznost bi bila brez pameti, s to majhno trumo na celo turško vojsko vdariti. Kadar pa pomoč, ktero mi je Turjaški iz Karlovca obetal, dobim, bom prec proti sovražniku odrinil. Od tega sim sina poslal, naročivši mu, da nej vjete osvoboditi sovražnika napade.

Gjurak.

Bog nej vam poverne to delo! O kako bi bil srečen, ko bi svojim somestjanam to veselo oznanilo prinêsti mogel!

Tomaž.

Kaj, se vi mar zopet verniti mislite?

Gjurak.

Bi li bil vreden Ilir se imenovati, in na čelu hrabrih junakov stati, ako bi jih v naj veči nevarnosti zapustil? Ne, gospod, tega ne, še to noč se bom v Sisek vernil z zvestimi in milimi brati srečo in nesrečo delit.

Šesti prizor.

Marnavič in prejšnja.

Marnavič.

Gospod, poslanec od Hasana je ravno zdaj prišel, in želi vam pismo svojiga gospodarja zročiti.

Tomaž.

Meni pismo? Nikoli se nisim s Hasanam pogovarjal; jaz mu bom rajše z mečem kakor s peresam odpisal.

Marnavič.

Kaj mu čem tedaj odgovoriti?

Tomaž.

Da ga nečem ne viditi, ne ž njim govoriti.

Marnavič.

In pismo?

Tomaž.

Pismo vzemi in ga neprebraniga v top nabí, ter ga s kroglo v sovražni tabor nazaj pošlji, tako dobí Hasan naj popred odgovor.

Gjurak.

Milostivi knez, nej tudi jaz eno besedo pregovorim.

Tomaž.

Da slišim.

Gjurak.

Vaš namen s sovražnikam naše domovine nobene zaveze ne imeti, tudi jaz častim. — Ko pa poslanec od Hasana pride, zadeva morebiti njegovo pismo osodo Siska, torej vas prosim, nikar se ne jezite, in poslušajte, kaj Hasan od vas želí.

Tomaž (nekaj pomisli, potim naglo:)

Akò mislite, da to pismo srečo Siska zadeva, nej pride Turčin. (k Marnaviču:) Poslušajte Marnavič, ne pustite poslanca brez straže sèm; zakaj ne imel bi rad, da bi vi mislili, Turk ima z mano kake skrivnosti. Slehern nej vé, kaj sovražnik želí, da mi ne bo treba razgovora ponovljati. (Marnavič odide.)

Gjurak.

Dovolite mi, da sé med tim poslovim.

Tomaž.

Ostanite tukaj, starček! Vi ste vzrok, da sim odločil se s Turkam ustmeno pogovoriti. Bodite tédaj pričujoči, ako mu bo odgovoriti potreba. —

Sedmi prizor.

Mehmet, Marnavič, 4 vojaki in prejšnja.

Tomaž (Mehmetu.)

Vas je tedaj Hasan-baša poslal?

Mehmet.

Hasan baša, zapovednik vojske in sultanov namestnik, kteriga bog živi, pošlje vam to pismo. (da Tomažu pismo.)

Tomaž.

Da vidim, kaj mi Hasan pové. (odpre pismo in bere:)

„Hasan, baša od Bosnje, nevredni služabnik sultana, gospodarja čez kopno in morje.“ (Serdito) zakaj tudi ne neba! — (Bere dalje) „časti in pozdravi horvaškiga bana s svojim krepkim pozdravam, ter mu oznani, da on z brezštevilno vojsko proti Horvaškim gre, in tirja, da nej ban ne le Zagreb in okrog ležeče mesta od kristjanskih vojakov očisti, ampak da nej mu tudi Sisek z vso strelno pripravo preda. — Ako se ban voljno našimu tirjanju podverže, mu obetamo ne le obilno plačilo ampak tudi vsacimu njegovimu vojaku še po verh 10 piastrov.“ (Preneha ter reče:) resnično velikodušna ponudba, naj lepši priložnost obogateti.

Mehmet.

Kaj čem bašetu odgovoriti?

Tomaž.

Kaj odgovoriti?! Imam li besede, s kterimi bi svoje občutke razodel! Pojdi, pa povej verlimu bašetu, da se Tomaž Bakač in njegovi Iliri z mečem ne pa z zlatam bojevati znajo. Znojne kaplje, to je naš biser, oči pa, iz kterih serčnost in hrabrost bliská, to je naše drago kamnje.

Mehmet.

Vi nečete tedaj ponudbe milostiviga bašeta prejeti?

Tomaž.

Milostiv utegne on samo tebi biti, pa blago in velikodušno misliti, tega se on ni naučil, sicer bi se ne bil prederznil, meni take ponudbe storiti. (Vojakam:) Je morebiti vam eden zmed naših znan, ki bi zlato bolj ljubil, kakor slavo in čast? Nej pride, in brez nevarnosti nej gre k sovražniku. (Molčanje.) Vi tedaj ne poznate ne eniga, ki bi hotel nezvest biti kralju in domovini? Vničen bodi tedaj sramotni list! (ga razterga.) Mi bomo z mečem v roki napihnjenimu sovražniku odgovor na čelo napisali. Število njegovih gnjusnih sužnov nas nič ne plaši, ker dovolj dokazov imamo, ko sté serčnost in hrabrost neštevilne sovražne trume premagale. Glejte našiga slavniga prededa in rojaka Miklavža Šubica Zrinskiga — s kterim se mnogi narodi ponosijo. Z majhno trumo hrabrih junakov se je bojeval s tmo Turkov možko in hrabro, in na zadnje z vsimi svojimi slavnimi junaki slavno smert prestal. — On je imel eno samo terdnjavo braniti, mi pa imamo celo deržavo, celo cesarstvo. — Mi bomo torej, kakor on storili, ter čast in slavo s samo smertjo zamenili!

Mehmet.

Vi tedaj ostanete pri svojim sklepu?

Tomaž.

Povej bašetu, kar si vidil in slišal — on bo iz tega vedel, kaj smo se namenili.

Mehmet.

Moje perwo delo je dokončano, zdaj imam še eno važniši z vami opraviti, pa to smem vam samo na skrivnim razodeti.

Tomaž.

Moj stan mi brani na skrivnim se s sovražnikam pogovarjati.

Mehmet.

Tedaj tudi takrat, ako bi iz tega pogovora sreča deržave in celiga keršanstva izvirala.

Tomaž.

Ti napenjaš vse strune mojiga serca. V obči prid ne smem nič opustiti; (pričijočim.) Prosim, zapustite me nekaj časa!

Marnavič.

Mi bomo pripravni, ako bi treba bilo.

Tomaž.

Ne skerbite, svojiga naj zvestejšiga prijatla, (udari na meč) imam pri sebi! (Vsi odidejo razun Mehmeta.)

Osmi prizor.

Tomaž in Mehmet.

Tomaž.

Zdaj sva sama, kakšno je tvoje skrivno poročilo?

Mehmet.

Naj poprej želí baša vašo prijaznost.

Tomaž.

Spoštovanje se mora od sovražnika, prijaznost samo od prijatla iskati.

Mehmet.

Moj gospodar želi vaš prijatel biti.

Tomaž.

Po tim, kar mi on piše, ne moreva nikoli prijatla biti. — Pa čmu toliko besed, govorite kratko, ker mnogo imam še opraviti.

Mehmet.

Baša vam na voljo da, izberite sramoto ali slavo, obilnost ali vničenje. — Zapovejte, da nej se nam Sísek predá, Karlovec odpre, — ter — —

Tomaž.

Ne besede več, ako ti je življenje drago! Sicer bi pozabil, da si poslanec. (Možko) So li to ponudbe, iz kterih blagor keršanstva izvira?! Ti me hočeš nezvestiga in izdajavca storiti! Poberi se spred mojih očí, nesramnež in nesrečni hlapčon turškiga babeža!

Mehmet.

Vi morate poprej vse slišati. Ako njegove želje spolnite, vam on mir, polovico Horvatije, in naj lepši gradove v Bosnji podari. Premislite torej, kaj ste se storiti namenili.

Tomaž.

Sim se že premislil — in to je, da si ti nevreden, da bi te dalje pri sebi terpel. — Poberi se in povej svojimu bašetu, da bo horvaški ban na bojiši za tako sramoto zadostenje tirjal, s ktero se je on prederznil njega pogerditi.

Mehmet.

Še eno besedo —

Tomaž.

Ako ti je življenje drago in milo, molči. (Odpre vrata in kliče:) Junaki! —

Deveti prizor.

Gjurak, Marnavič, vojaki in prejšnja.

Tomaž (Marnaviču in vojakam:)

Odpeljite tega Turčina do Save — in ako se prederzne samo z enim naših pregovoriti, ga razsekajte na drobne koščike, ker on ni poslanec, ampak nesramen goluf. (Marnavič in vojaki Mehmeta odpeljejo.)

Deseti prizor.

Tomaž in Gjurak.

Tomaž.

Ha, zakaj nisim brezvestne ponudbe s kervjo maševal!

Gjurak.

Blagorodni knez!

Tomaž.

Oroslan je obdivjal, ko mu poguba proti — pa poprej bo še povsod smert in vničenje raznesel!

Gjurak.

Dovolite, da se poslovim.

Gjurak.

Dobro, starček! Žal mi je, da vas brez tolažbe in spodbude nazaj pustiti moram. Vernite se torej v Sisek, tolažite mestnjane, in pripravljajte jih k stanovitnimu in hrabrimu boju. Ako še kaj zamorejo solzé soprug in prošnje detet čez njih serca, pokažite jim tisto mesto, kjer se turške stàze vijejo, pokažite jim šotore, kjer sopruge in nedolžne divice v nesramni sužnosti terpé, — povejte jim, da jih ravno taka osoda čaka, in da Ilir sužnosti ne sme ljubiti. Ako bi se še potim obotavljali, in se ne hotli z vami združiti varovati krepost, nedolžnost in čistost, naj veči blago svojih soprug in divic, potim jih še le pustite pogubi in zasluženi osodi.

Gjurak.

Vaše besede, o Gospod, segajo globoko v mojo dušo. — Pa v imenu vsih Siščanov vas zagotovim, dokler le eden ostro sabljo deržati more, ne bo sovražnik nas premagal. 'Zdaj mi dovolite, da se poslovim, k svojim bratam hitim in jim novo tolaž donesem.

Tomaž (prime Gjuraka za roko.)

Svojo čast vam zastavim, da ne bom ničesar opustil, kar bi vas oprostiti zamoglo. Spolnil bom obljubo, ako me tudi življenja veljá. Bužin, Cetinj, Zrinj, Hrastovico in že Petrinjo je Hasan oblegel, in pokupske krajne nam vzel. — Zdaj nam ne ostane druziga kakor posavske krajne braniti. Spravil bom vse na nogé in sklical iz bližnjih sel, ter jih tje poslal.

Gjurak.

Prosim vas, nikar v preveliki skerbi za svoje somestnjane na se ne pozabite, ker vi ste nam predragi in premili. — Bog vas obvari, in nej nam dodelí, da se bomo v boljšim času zopet vidili. (Gre in se zopet verne.) Še nekaj, ako v roké sovražnika padem, ne skerbite za me — moje stare kostí bodo že tudi v verigah toliko moči imele, da bom pred nebeškim očetam na kolena padel in ga prosil za toliko moči, da, ako mi bo sovražnik ravno s silo žugal, zvestobe, ktero sim kralju in domovini dolžan, nikoli ne bom prelomil. (Odide.)

Tomaž.

Vidi se, da je rojen Ilir, in drago blago v naših nevarnih dneh, kteriga zguba bi nepovernljiva bila. (Sliši se jok.) Kaj pomeni ta glasni jok?

Enajsti prizor.

Katarina, Draškovic in prejšnji.

Katarina (še za zagrinjalam:)

O jaz nesrečna mati! (stopi notri) Grof, tam stoji mož, (kaže Tomaža) kteriga vaše poročilo zadene!

Tomaž.

Katarina!

Katarina.

Oh moj sin!

Tomaž.

Kaj hoče to žalostno vpitje? (Draškovicu) Ste vi Draškovic? Ali niste prostovoljno šli z mojim sinam proti sovražniku, pa ste se že vernili begun — brez orožja, govorite, kaj se je pripetilo?

Draškovic.

Žalibog, naj hujše, kar si misliti morete!

Tomaž.

Kje so vaši pajdaši?

Draškovic.

Umerli so v slavnim boji za domovino! Samo meni in vašimu sinu je to nemila osoda odrekla.

Tomaž.

Ako je moj sin dano zapoved dopolnil, čmu beži pred svojim očetam. Povejte mi Draškovic, kje je moj sin?

Draškovic.

Vjet v turškim taboru.

Tomaž.

Vjet! O da tako sramoto doživeti moram! Moj sin se je pustil vjeti? Ne, ne, to ne more moj sin biti.

Draškovic.

Poslušajte me poprej, in potim sodite. — Juran se je bojeval, kakor se vitezu spodobi, on je smerti iskal, ali ona ga ni hotla.

Tomaž.

Čudniga mi viteza v železji, pripovedujte tako basen otrokam, ne pa meni. —

Draškovic.

Ste li slišali kterikrat, da bi se bil Draškovic lagal? Kdo še tega imena ni možko svojiga meča vodil? Gospod, moja knežka beseda nej bo vam dovolj, kar pa čast zadene, pri vsaki priložnosti se bom trudil jo ohraniti. (hoče iti.)

Katarina.

Ostanite Draškovic! (Tomažu) Ti ne odrečeš, Tomaž, naj hujšim prestopnikam priložnosti se opravičiti, svojiga lastniga sina pa hočeš brez poslušanja obsoditi? — Ako je zgubljen, nej bo, vendar to nej nas tolaži, da ni po svoji krivici.

Tomaž (po kratkim prenehljeji:)

Ne zamirite, knez, morebiti sim vas brez vzroka razžalil, govorite tedaj resnico.

Draškovic.

Poslušajte. — Serdopolni in v dobrim upanji smo Zagreb zapustili, prebrodili Savo, skrivoma približali se pervi sovražni straži. Serčno udarimo na njo, polovico posekamo, polovico pa ženemo pred sabo. Na enkrat se slišijo od vsih strani trobente, in več jezer Turkov nas zajame. —

Tomaž.

In taka množica vas v beg prisili? Ne eden bi ne bil smel odstopiti, vsi bi bili mógli pasti.

Draškovic (z blagorodnim ponosam:)

Kdó govórí od bega? Mí smo se možko bojevali. — Dokler smo se le količkaj gibati mogli, je bil vsak Turk, približavši se, smertni dar. Ko pa na zadnje ne ostane drug, kakor jaz in vaš sin, — dvigne se enkrat Juran svojo trudno roko, ter si naredi skozi sovražne trume prostor do njih vodja, — strašni boj se začne, — Turk zgubí serčnost in pogum. Vaš sin mahne s sabljo Turka usmertiti, pa prelomi mu se v roki. — Na to Turki kakor divji oroslani njega zgrabijo, ga veržèjo na zemljo, ter ga veselokričaje v sužnost odpeljejo.

Tomaž.

Ha, tako veselje so tudi z mano imeli!

Draškovic.

Kakor mertev sim ležal pod ubitim konjem na bojiši, ter se približa miloserčen suženj, mi rane ovije in me k stàzi pripelje, po kteri sim srečno sem prišel vam tako žalostno prigodbo povedat.

Katarina.

O jaz nesrečna! moj sin! tebe bodo kervoloki za plačilo tvoje hrabrosti svoji besnosti darovali. —

Dvanajsti prizor.

Marnavič (s pismam) in prejšnji.

Marnavič.

Ravno zdaj prinese turški pôsel to pismo z opombo, da mu v dveh urah odgovor v turški tabor pošljete.

Tomaž.

Ste na mojo zapoved pozabili, da nobenih poročil od sovražnika ne bom prejemal, nej si bodo pismene ali ustmene?

Marnavič.

Tega nisim pozabil. — Pa (stopi bliže k Tomažu) to pismo se tiče vašiga sina, torej sim mislil, da ga moram zročiti.

Tomaž.

O da moram oče biti! Dajte sem (ga vzame, odpre in bere.)

Katarina (Draškoviču:)

Ali niste nič več od mojiga sina slišali?

Draškovic.

Jaz sim na pol mertev na bojiši ležal; sužnji pa, ki me je rešil, mi ni vedel nič od njega povedati, to samo mi je rekel, da je nas nek begun od naše strani z imenam Vojnič izdal.

Tomaž (po prebranim pismu serdito zavpije:)

Ha, kako nesramna pogodba!

Katarina.

Soprug, kaj ti je? Tvoje oči se bliskajo in ti se na celim životu jeze treseš.

Tomaž.

Ne ne, Juran! s tako ceno te ne morem odkupiti! —

Katarina.

Kaj govoriš od Jurana?

Tomaž.

Ne sili me povedati.

Katarina.

Na kraj brezna me postavljaš, verzi me v globočino. — Brez sina ne bom živela, ako ga rešiti zamoreš, ne opusti nobene priložnosti. — Kinč, blago in obleko rada zanj dam. O ktera mati bi ne postala beračica zavoljo svojiga deteta.

Tomaž.

Ti ga ložeje zamoreš dobiti.

Katarina.

Je li mogoče? Kako, povej?!

Tomaž.

Nič druziga Turk od mene ne tirja, kakor horvaško deželo in moje vojake.

Katarina.

O Bog! on je tvoj sin, in kaj more očetu milejše biti od svojiga edniga otroka?

Tomaž.

Poštenost, slava, čast, sodba naših mlajših in očetvina!

Katarina.

Kaj je zguba vsiga tega proti zgubi lastniga sina? Narava tak dar od sleherniga očeta tirja!

Tomaž.

O ne obupaj, moje žalostno serce! Vedi, še čutim v sebi svoje dolžnosti, še čutim, da moram do groba zvest ostati.

Katarina.

Ti ne slišiš materne prošnje, ne čutiš žalosti materniga serca.

Tomaž.

Oče sliši tvojo prošnjo, — pa branitelj domovine je nikakor ne sme uslišati!

Katarina.

Peljite me tedaj k njemu, zraven njega bom železje rada nosila, morebiti bom pri Turkih najdla veči človečnost, kakor med stariši, kterim svoja lastna kri ni mar. (Za se) Še nekaj bom poskusila mu jeklene persi omečiti, ako bo pa še to brez koristi, se me saj ti, o smert, usmili! (odide naglo.)

Trinajsti prizor.

Katarina, Ivan in prejšnji.

Katarina (k Ivanu.)

Ivan, to je tvoj ded, prosi ga, nej ti dá tvojiga očeta nazaj, da ne boš ti sirota, tvoja mati pa jokajoča vdova.

Ivan.

Dragi ded! usliši prošnjo svojiga Ivana. Včeraj si me še vzel na svoje koléna, igral si se z mojimi lasmi in prijazno si mi govoril: Ivan, jaz te ljubim. Ako me ljubiš, daj mi očeta nazaj.

Tomaž (Katarini.)

Žena! ti dobro poznaš meč, ki moje serce predêre.

Ivan.

Ti me še pogledati nečeš? Kaj sim siromak pregrešil, da te moja prijaznost več ne veselí? Ali mi zanaprej ne boš več dober?

Tomaž.

Ivan, Ivan, hud neprijatel si ti meni!

Ivan.

Ne, ne, ded! jaz nisim ne! Turki so tvoji neprijatli. — Nej le pridejo, še imam mali meč, kteriga si mi ti o mojim poslednjim rojstnim dnevu daroval, njega bom potegnil, pred tebe se postavil, in nihče na svetu te ne bo vzel!

Tomaž.

Katarina! Sim li to od tebe zaslužil?

Ivan.

Moj ubogi oče leží v železji — oh ded! vzemi ga njemu, in meni ga nalôži, rad bom namest njega okovan, samo očeta, očeta mi nazaj daj.

Tomaž.

Molči in pojdi vnuk!

Ivan.

Dalje me pri sebi ne terpiš — oh kaj sim storil, da si tako jezen? Ako očeta več nazaj ne dobim, bom vedno jokal in do smerti žaloval.

Katarina (za se.)

Tudi prošnjam nedolžnosti ostane terdo in nepremakljivo njegovo serce.

Ivan (poklekne pred Tomaža.)

Do zdaj si mi dober bil, bodi mi tudi zdaj in poslušaj me. Ne, ne, ti me nečeš uboge sirote storiti, — kaj je otrok brez očeta! Stokrat ti bom povernil, kader bom veči, in ako ti med sovražnike zaideš, bom ravno tako pred očetam klečal, in ga prosil, nej te reši, torej razbí zdaj njegove okove.

Katarina.

Vse je zastonj. (Ivanu) Pojdi, Ivan, najna sodba je že sklenjena.

Ivan.

Oh mati, on me več ne ljubi! (hoče s Katarino iti.)

Štirnajsti prizor.

Sofija in prejšnji.

Sofija (priteče notri.)

Je li resnica, da je moj soprug — ?

Katarina.

V turški sužnosti, resnica je, še bòlj resnično je pa, da bi ga oče lahko rešil, pa — o! da povedati moram — nêče —

Sofija.

Oh oče, nej vas gane prošnja in obup nesrečne soproge!

Tomaž.

Nikar ne prosi, ker cene ne veš, ktera je spolnjenju take prošnje postavljena — nečast, prekletstvo, grajanje in sramota.

Sofija.

Ali ni druziga sredstva ga rešiti — naše blago, dragocenosti — moje življenje?

Tomaž.

Vse to nič ne pomaga. Nezvestoba mojimu narodu, izdajstvo in poguba domovine so edine sredstva. — Ali smem, ali morem njega rešiti? —

Sofija.

Resnično ga ne morete! Juran nej sužen ostane, in dolžnost do očetvine nej premaga očetovsko! O zakaj se je vjeti dal!

Katarina.

Ubijavka svoje lastne sreče! On mora železje nositi, ki se je vreden svojih prededov junaško bojeval, smerti iskal — pa druga osoda mu je bila namenjena.

Sofija.

Po tim takim ga bo sužnost manj težila.

Katarina.

Tukaj pred tvojimi nogami kleči nesrečna mati, in te, očeta, prosi, reši svojiga sina.

Tomaž.

Vstani, Katarina! odpustil bom slabi ženi, vse spozabil revni materi. Od te žene, (pokaže Sofijo) ktera svojiga moža tako goreče ljubi, kakor ti svojiga sina, se svoje dolžnosti spolnovati in nezasluženo osodo mirno in velikodušno prenêsti uči. — — Sofija! tebe, ki tudi tolažbe potrebuješ, moram prositi, tolaži žalostno mater. — — Pojdimo zdaj, moji prijatli! (odide z Marnavičem in Draškovičam, ki počasi in zamišljeno za njim gresta.)

Sofija.

Ljuba mati!

Katarina.

Ha, ti si še tukaj? pojdi, poiši si moža, in s priliznjenimi in hinavskimi solzami objemaje ga, mu porini nož v persi. (odide z Ivanam.)

Petnajsti prizor.

Sofija.

Mati! Tega nisim zaslužila. — Juran! tega ne morem preterpeti. O, ko bi te še enkrat vidila, še enkrat pritisnila svoje usta na tvoje! Rada bi se potim vergla smerti v naročje, kjer bi s tabo zedinjena uniga velikiga dne čakala, ki bo nas vse zopet združil. — Pa ti ločen od mene, morebiti za zmeraj! Za zmeraj? Ha, kaj ni ljubezni mogoče? Prederzno gre in leti ona prek pečin in breznov, prek planin in dolin — ter kljubi sami večnosti. — Ha! da bi jaz? — Kaj mislim? — da bi jas! — Hočem mar pogubo? — Pa kaj če poguba temu, komur življenje brez ljubezni ni življenje! — Sim že sklenila, grem, kamor me osoda kliče. — (Poklekne) Ti pa, vsemogočni večni oče! Ti me milostivo poglej — Tvoja milost, tvoj duh nej me vodi slabo ženo, ter ako si sklenil, da padem, o prejmi me potim zapušeno milostivo v svoje roke.

Igrališe se zagerne.

Drugo djanje.

(Šotor bašeta Bosnje.)

Pervi prizor.

Hasan baša in Mehmet.

Hasan.

On tedaj zaverže moje ponudbe?

Mehmet.

Z napuham in zasramovanjem. — Pač sim srečen, da sim jo njegovi togoti odnesel. Posebno je divjal pri na skrivnim razodeti drugi ponudbi.

Hasan.

Stara neumnost! O ne boš se ne dolgo protil moji moči. Svoj namen poprej doveršiti sim se ponižal v prijazno poravnanje žnjim; on je zavergel mojo dobroto, zdaj nej trepeta pred mano in pred mojo jezo.

Mehmet.

Morebiti bo sužnost sina njegovo terdo glavo omečila. — Še nimamo odgovora na poslednje pismo.

Hasan.

Tega čem še počakati, potem pa ne eniga trenutja več. Z vso močjo bom nanj udaril.

Mehmet.

Naša vojska se že veselí tega trenutja.

Hasan.

Kako je kaj z obsedo Siska?

Mehmet.

Rovi so že do zidovja terdnjave skopani, in naši topovi gromé noč in dan na grad.

Hasan.

Ako se teh dni ne podajo, bomo grad z naskokam vzeli, in takrat, pri velikim preroku, ne bo ne eden kavrov svojiga življenja rešil!

Mehmet.

Pravično povračilo bi to bilo za kri, ktera pod tim gnjezdam teče.

Drugi prizor.

Kurt in prejšnja.

Kurt.

(Nêse zapečateno pismo, se prikloni, dotakne z eno roko zemljo in potim svoje čelo.) Ravno zdaj vam prinese pôsel iz Zagreba to pismo, milostivi baša.

Hasan.

(Vzame pismo, migne Kurtu, da nej gre, kteri s ponovljenim priklonam odide.) Vse gre spod rok, kaker da bi osoda sina delala, pa brez dopolnjenja vsiga mojiga tirjanja nej nikar ne misli, da ga bo dobil. (Odpre list, iz kteriga pismo bašetovo na kosčike stergano pade.) Ha, kaj je to, ne besedice odgovora, in moj rokopis na tolike kosčikov?!

Mehmet.

Neizrečena prederznost!

Hasan.

Čakaj, plešast sivoglavec! S kervjo bom to zasramovanje maševal. — Pojdi Mehmet, nêsi zapoved, da nej se cela vojska vzdigne. — Peljal jo bom sam, in ne počival, dokler zasramovača moje častí in slave pred sabo mertviga ne vidim. (hoče iti.)

Tretji prizor.

Kurt in prejšnja.

Kurt (se globoko prikloni.)

Milostivi baša, slabe poročila ti priuesem.

Hasan.

Govôri!

Kurt.

Janičar une trume, ki je Sisek oblegla, pové, da je posadka iz terdnjave na naše planila, jih nekaj čez 1000 posekala, bašeta Muhameda pa in 20 agov vjela.

Hasan.

Ha, psi! sto jih proti enimu stojí, pa so se posekati dali.

Kurt.

Pôsli enoglasno terdijo, da se poglavar Karlovca z močno vojsko približuje, in se s horvaškim banam zediniti misli.

Hasan.

Nesrečno očakovanje! Ko bi se ne bil z banam pogovarjati pričel, in ko bi bil svojimu namenu Zagreb napasti zvest ostal, pri moji bradi, un mož, ki me zdaj zasrámuja, bi že bil v moji oblasti! Zdaj moramo naprej iti, akoravno reke kervi tečejo, nič ne dé.

Mehmet.

Pravična je tvoja jeza, vendar pomisli, gospod, da ne bo samo kavrska kri, ampak tudi naša tekla. Ti bi morebiti svoj namen dosegel, brez da bi življenje pravovernih na igro stavil.

Hasan.

Si mar obnorel? Ali hočeš mojo jezo razdražiti?

Mehmet.

Ne, gospod! Moja misel je ta: Ukaži pripeljati vjetiga Horvata, povej mu, da mu samo s to pogodbo življenje podariš, ako on svojimu očetu piše in ga spolnjenja tvojih prejšnjih tirjanj prosi.

Hasan.

Mar ne veš, kakšen odgovor sim dobil?

Mehmet.

To poterdi še bolj mojo misel. Erdődija ošabno obnašanje proti tebi je pervi plamen njegove velikodušnosti, ktero zdaj mera in občutek prave ljubezni do sina, ako popolnama ne ugasi, saj znamenito razhladi. Svojiga sina rešiti mu gotovo ne bo noben dar prevelik.

Hasan.

Dobro — bom tudi to poskusil. (Kurtu) Pojdi in mi vjetiga pripelji. (Kurt odide.)

Mehmet.

Vsako nevarnost odstraniti, moramo vse sredstva poskusiti, ktere modrost in previdnost tirjate.

Hasan.

Po dokončanim pogovoru z vjetim pokliči vse poglavarje in vodje naših trum v moj šotor, kjer jim bom svoje želje odkril. —

Mehmet.

Bom storil, kakor zapoveš.

Hasan.

Ostani, z ošabnim kavram se nečem na samim pogovarjati.

Mehmet.

Kakor zapoveš.

Četerti prizor.

Juran, Kurt, straža in prejšnja.

Kurt.

Premogočni baša, tukaj je tvoj suženj.

Juran (Kurta gerdo pogleda.)

Nesramnež! Vedi, ilirski plemenitnik ni nobeniga suženj na svetu — Moje telo ste sicer vjeli, pa serce vam ne bo nikoli sužno.

Hasan.

Kolika ošabnost in prevzetnost!

Juran.

Ne takó! Prirojeno čutenje svobode ni nikoli prevzetnost. Velikodušni sovražnik tudi premaganimu ne odreče spoštovanja, kteriga je vreden, in to je, kar jaz od tebe tirjam.

Hasan.

Ti tirjaš? Zdi se mi, kakor bi bil ti spozabil, v kakšnim stanu pred mano stojiš.

Juran.

Kakor ti mene tega opomniš, te malo častí.

Mehmet.

Koliko razžaljenje!

Hasan.

Naj prederzniši prestopnik se me boji razžaliti. — Pa pustimo to. — Meni se zdi, kakor da bi ti svobodo visoko čislal in častil.

Juran.

Iz cene, za ktero sim ti jo prodal, zamoreš soditi.

Hasan.

Lahko jo nazaj dobiš. — Hrabrost junaka znam tudi jaz častiti, in se želim z njim sprijazniti.

Juran.

In kaj želiš od mene?

Hasan.

Nekaj važniga.

Juran.

Da slišim.

Hasan.

Jaz in tvoj oče živiva v sovraštvu, ter želim z njim se sprijazniti, zato mislim, bi naj boljše bilo, da mu ti z lastno roko od tega pišeš.

Juran.

In zapopadek tega pisma?

Hasan.

Bi posebno tebi koristil. — Osvobodil te bom in te z blagam obloženiga k očetu poslal, ako ga pripraviš, da bo nam Horvaško in Sisek predal.

Juran.

Iz tega vidim, kako malo ti poznaš in čislaš značaj nevstrašljiviga in nepremagljiviga junaka. Nikdar ne more in nikdar ne bo on v to privolil.

Hasan.

On mora — kader zve, da samo to tebe rešiti zamore.

Juran.

Si mar zamore on življenje eniga človeka z življenjem milijonov kupiti? Z dopolnitvo tega tirjanja bi bila cela domovina polna tvojih kervižejnih trum, in preklestvo ubogih bi se spušalo kakor blisk in grom na njegovo glavo.

Hasan.

Jaz te bom prisilil mojo željo spolniti.

Juran.

Kje je moč na zemlji, ktera bi mene k takimu delu prisiliti mogla? Pisal bom sicer svojimu očetu, pa zapopadek tega pisma ne bo tebi zelò služiven. Prosil ga bom, da nej spozabi na svojiga sina, zarotil ga bom pri živim Bogu in pri njemu ljubi domovini, da nej zavoljo mene ne odstopi ne lasú širokosti, da nej se spolni, kaj je kralju, očetvini, narodu in lastni časti dolžan, da nej rajše svojo sivo glavo pod roko rabeljna pripogne, kakor da bi tvojo nesramno tirjanje dopolnil.

Hasan.

Kavrin, trepetaj pred mojo jezo!

Juran.

Zrejen pred očmi svojiga očeta, vajen morželjivnih pogledov, sim že zdavnej spozabil eniga človeka se bati, in pred njim trepetati.

Hasan.

Ha, bomo vidili, ali bo ostrost tvojo terdovratnost premagala (Kurtu.) Pelji ga v tàmnico, kjer naj veči hudodelniki stokajo, daj mu samo terdiga kruha jesti, in smerdljive vodé piti. (Juranu.) V dveh urah premisli, ako pri svoji volji ostaneš, te čaka potim naj grozovitnejši smert. (Odide. Mehmet za njim.)

Juran.

Obžalovanja vredni človek! Razlij celo jezo čez me, stanoviten ostanem, in ne bom ne prošnje ne tožbe izustil. Kdor je meni enak tolikokrat smerti v oči gledal, temu se ona vidi zvesta prijatlica, ktera mu k koncu vsih nesreč rokó podá in ga pelje v boljši prebivališe. (Kurtu) Jaz sim pripravljen. (Straža ga v sredo vzame, in vsi odidejo.)

Peti prizor.

(Turški tabor, zgodnje jutro.)

(V sadnjim stanu igrališa se vidijo šotori. V sredi turške bendera mnogoličnih barv s polomescam okinčane. Na desni sedé Turki po turško pri ognji, kterih nekteri iz pip (fajf) na dolgih cevkah tabak, nekteri pa kavo pijejo. Na levi so Bosnjaki in Serbi, kterih nekteri na tleh v krogu sedé orožje čistijo, nekteri pa stojé z ilovnatimi čašami terkajo in pijejo. Nektori pa kolo plešejo; vodja Bosnjakov je kolovodja. Pred témi ležita na trebuhu na komolcih sloné dva Serba, eden zmed nju piska, eden dudlja. Po dokončanim kolu se vsi snidejo, in slehern vzame čašo v roko, ter pojó:)

Vodja Bosnjakov.

Sladko vince, bratje pimo,
Se življenja veselimo,
Dokler kri nam hrabro teče,
Ktera v boj nas strašni vleče,
V hudo vojsko na Horvate,
Na sovražne smertne svate.
Vsi { Pimo, brati le veselo,
Dokler tertje bo cvetelo.

Vodja Bosnjakov.

Kjer se meč naš britko sveti,
Tam leži sovrag prekleti.
Zadnja ura mu je bila,
V kogar plane naša sila:
Le nej Horvat se pripravi,
Da življenje zdaj odstavi!
Vsi { Pimo brati le veselo,
Dokler tertje bo cvedelo.

Serbski starec.

(Ki je do zdaj mirno na tleh sedé poslušal, vstane, stopi v sredo zbranih in začne:)

Oh junaki, brati mili!
Čmu bi dans se veselili?

Vsih je ena korenina,
Vsih ilirska očetvina;
Nas je ena mat' rodila,
Z enim mlekam nas dojila,

Nekteri
Slava kinči nas že davno,
Vsim ime ilirsko slavno.

Starec.

Ena bila nam je glava,
In od nekdej ena slava;
Ena zgoda in bojiše,
Ena sreča in ognjiše;
Zlata pa prešla je doba,
Zdražbo vsjala huda zloba.

Nekteri
Brata bratca roka rani,
Ktera marveč nej ga brani.

Vodja Bosnjakov.

Kaj če nam nek' staro vrême,
Zdaj mi nos'mo turško brême,
Turčinu smo ždaj udani,
V boj od njega sèm peljani,
Z njimu torej le umrímo,
Dolžnost svojo dopolnimo:

Vsi
Torej urno v boj s Horvati,
Naša sablja nej jih mlati!

(Vsi odidejo razun starca. On gleda za njimi in žalostno zapoje:)

Če li dolgo to ostati?
Da se klali bojo brati.

Odide počasi.

Šesti prizor.

(V sadnjím stanu igrališa se prikaže Sofija v možki armenski obleki; počasi naprej stopa, se na vse strani oziraje.)

Sofija (sama.)

Mila nam zora zorí, in tàma že zemljo zapuša. — Kam se čem oberniti? Kje čem najti njegovo prebivališe? Ah kako žalostno je vse krog mene! Povsod se vidi razdjanje in divjost. Tukej se sliši stok umirajočih kristjanov, tam žvenk težkiga železja, s kterim so sužniki obloženi. — O Juran, Juran! ti ne misliš, kako blizo tebe stojí tvoja Sofija, prestrašil bi se, ko bi vidil, kakšna nevarnost ji protí. Pa vse nevarnosti, vse nesreče so ji ljube in prijetne, ker jih za te prenêse.

Sedmi prizor.

Kurt in prejšni.

Kurt.

Slava Muhamedu! vendar enkrat se je vresničilo. Zapoved k bitvi je že dana. Na pervo znamnje k nji — k vragu in peklu vse kavre!

Sofija. (nehotama zavpije.)

O Bog, kaj moram slišati!

Kurt.

Kdo govorí tukaj? (se ozre.) Kaj hudirja! pjujic v nenavadni obleki. — He, kdo si ti?

Sofija (za se.)

Serčnost, zdaj veljá!

Kurt.

Govôri, kaj išeš tukaj v našim taboru?

Sofija.

Kaj me je sèm pripeljalo, ne morem in ne smem tebi povedati.

Kurt.

Obleka te izda, da si pjujic.

Sofija.

Ti se ne motiš. Jaz sim tergovec, grem iz Beča, in sreča me je pripeljala čez Zagreb v banovo službo. — In zdaj —

Kurt.

In zdaj si sèm prišel ogledovat. — Kaj ne, da sim jo zadel.

Sofija.

Ne tako. Pobegnil sim iz Zagreba, bašetu važne poročila prinest.

Kurt.

Tako! To je že za nas. — Kdaj si zapustil Zagreb?

Sofija.

Včeraj. Velika žalost je tam po enim hrabrim junaku, ki je v vašo sužnost prišel.

Kurt.

A! ti misliš banoviga sina!

Sofija.

Ali ti kaj zanj veš?

Kurt.

Kako bi ne vedel, on bo skorej svoboden.

Sofija.

Svoboden — on svoboden?

Kurt.

Dà — kakor vsi tisti, ki v raj popotvajo in svoje železje s kolam zamenjajo. —

Sofija (se vstraši, in svoj obraz z rokami pokrije.)

Pravični Bog!

Kurt.

Kaj ti je, ptujic?

Sofija.

Pelji me prec k bašetu, zarotim te pri veri in Muhamedu!

Kurt.

E čakaj, k bašetu se ne pride tako lahko, kakor ti misliš. Kako bi pa bilo, ko bi ti meni svoje skrivnosti razodel?

Sofija.

Te sme samo baša slišati.

Kurt.

Če je tim tako, zdrav ostani!

Sofija.

Še eno besedo.

Kurt.

Govôri.

Sofija (izvleče žep z zlatam napolnjen.)

To zlato bo tvoje, ako me k svojimu gospodarju pelješ.

Kurt.

Mladeneč, ti nisi to, za kar se izdaš.

Sofija.

Ne prašaj, kdo da sim, ampak zadovoljen bôdi z dobrim plačilam, druziga od mene ne iši. — Kje bom bašeta dobil? —

Kurt.

Pojdi z mano, kmalo pride tisti čas, ko se on okoli šotora sprehaja.

Sofija.

Ali morebiti ne bo jezen, če ga bom motil?

Kurt.

O ne, ob tem času se naj ložeje z njim govoriti zamore.

Sofija.

Zahvalim te za dobrotljivost — če svoj namen dosežem, me boš bolj poznal. (Odideta oba.)

Osmi prizor.

(Krasno okinčan šotor bašeta z lepimi durmi.)

Kurt in Sofija (plašna.)

Kurt.

Tukaj sva na mestu. — Poterpi nekaj časa, grem k bašetu. Kar mu boš razodel, ne vem, pa pameten bodi, tvoj trud ne bo zastonj. (Odide v šotor.)

Sofija.

O vsigamogočni Bog, daj mi toliko sreče, da, če ne druziga, saj to zvem, kako se mojimu soprugu godí. — Velika nevarnost protí njemu in njegovimu življenju, in jaz stojim tukaj nezmožna njegovo nesrečo odverniti. — Kam se čem oberniti? — Ni ga sledu, ki bi me k njemu peljal. — Stanoviten bodi tedaj, moj sklep! Zaupanje Hasana si bom pridobiti trudila, in na to svoje upanje vstanovila.

Deveti prizor.

Hasan, Kurt in Sofija.

Hasan.

Si ti tist ptujic, ki z mano govoriti želí!

Sofija.

Jaz sim, in se odpušanja nadjam od tebe zavoljo svoje prederznosti.

Hasan.

Kaj išeš pri meni?

Sofija.

Tvoje milosti.

Hasan.

Dobil jo boš, ako jo zaslužiš.

Sofija.

Prosim, poslušaj me, pa na skrivnim.

Hasan (Kurtu.)

Odstopi tórej. (Tiho) Ostani blizo, da te pokličem.
(Kurt odide.)

Hasan.

Kaj mi češ odkriti?

Sofija.

Jaz grem iz Zagreba, kjer se prav verlo pripravljajo Sisek osvoboditi.

Hasan.

To mi je znano.

Sofija.

In da ban misli svojiga sina osvoboditi, to ti ni znano.

Hasan.

Ha, kako bi to mogoče bilo?

Sofija.

Započetje je ravno tako prederzno, kakor speljava lahka. V tvoje trume se je nezvestoba vrinila, le nekaj časa, in storjeno je, kar se ti nemogoče zdi, brez da bi se ti temu zoperstaviti mogel.

Hasan.

Imenuj mi izdajavce.

Sofija.

Tega ne morem, pa skusil bom njih namen vničiti.

Hasan.

Se bom pa sam zavaroval. (kliče) Kurt! pojdi v tàmnico Erdödija, in mi prinesi njegovo glavo.

Sofija (trepetaje.)

Kaj, mar misliš njega ubiti?

Hasan.

Jeze in skerbi se znebiti. (Kurtu) Le urno spolni mojo zapoved!

Kurt.

Bom podvizal.

Sofija.

O ako v Bogá véruješ, ostani! On ne sme umreti.

Hasan.

On mora, moja zapoved je sveta.

Sofija.

O ako si namenil njega umoriti, ubij tudi mene.

Hasan.

Kdo si ti, da tako skerbiš za osodo mojiga sužnjiga?

Sofija.

Njegova nesrečna, zapušena sopruga! — Ti se čudiš, ne moreš razsoditi, kako žena svojimu spolu prirojeno slabost spozabivši tolikim nesrečam kljubiti zamore, svojiga sopruga še enkrat viditi in mu tolažbe prinesti.

Hasan.

Ti si tedaj Sofija, Juranova sopruga?

Sofija.

Jaz sim, ter zročim svojo in Jurana osodo v tvoje roké.

Hasan.

V roké svojiga sovražnika! Kaj pričakuješ od mene?

Sofija.

Kar velikodušnost in človečnost tirjate.

Hasan.

Moja zapoved se tim več spolniti mora, ko si me golufati hotla.

Sofija.

Pri meni vsaka zvijačina odpušanje zasluži. Jaz nisim prišla te ovadit, ampak svojimu soprugu pomagat, kteriga neizmerno ljubim, in kteri mojo ljubezen z enako povračuje.

Hasan.

Smiliš se mi, pa moja sodba ostane nepremakljiva, on mora umreti.

Kurt.

Precej —

Sofija (pred Kurta.)

Nazaj, brezdušno človeče! Baša, ti vidiš žalost in grenkost mojiga serca; — ne obračaj v hudo svoje oblasti, ona ima mêjo in konec, kakor vsè tega nečimerniga sveta. Vsako nepravično delo bo najdlo svojiga maševavca, pa kaj je bòlj divje in kervoločno, kaj bòlj krivično od ubojstva nedolžniga sužnjika? Znano mi je, da v tvojih očeh življenje kristjana vrednosti nima. Ti ne poznaš ne moči ljubezni, ne občutka, ktero serce k sercu vleče. — Pa tvoj lastni prid tirja vsmiljenje. Juran je v tvojih rokah dragi zalog, ki je nesrečo jezer tvojih podložnih odverniti vstan. Vari torej to blago; ker blizo je čas, ko ga boš potreboval.

Hasan.

Da, čas bo prišel, pa smert in vničenje tistim prinesel, ktere v duhu zdaj zmagavce vidiš. Dovèlj sim se ponižal, banu in njegovimu sinu sim prijazno roko podal, pa z zasramovanjem sta mi to povernila.

Sofija.

Ako te tedaj nič ne gane, spolni mi saj eno prošnjo.

Hasan.

Govôri.

Sofija.

Pusti me še enkrat svojiga sopruga viditi, njemu na persa pasti in se z njim na večno posloviti.

Hasan.

Tudi to prošnjo ti moram odreči.

Sofija.

Torej tudi tega mi ne privošiš, Poslednja prošnja umirajočih je sicer še kervolokam sveta stvar. Umirajočih — vedi, da Juranove smerti doživeti nečem.

Hasan.

Ha, temu se lahko v okom pride.

Sofija.

Tvoje žuganje me nič ne straši, ker umreti pripravljenimu se nobena človeška moč protiti ne more.

Hasan.

Kurt, to ženo mi zapri!

Sofija.

Lepó! O moja nespametna neumnost, ktera je v turško velikodušnost zaupala in od razbojnikov človečnosti se nadjala! Tukaj so moje roké, obteži jih z železam, in vôdi me po taboru svoje žalostne sužnje razveselit. Koliko slavo si boš pridobil z zmago nad ubogo slabo ženó? Nič veči, kakor da se bo moja želja z žalostjo in grenkostjo toliko hitrejše dopolnila.

Hasan.

Ko bi bil tak kervolok, kakoršniga me ti misliš, bi ti bil že davno z mečem glavo razcepil. — Pa velikodušno se bom maševal, ter ti dovolil s soprugam se posloviti.

Sofija.

Ha, kolika premememba.

Hasan.

To imaš svoji stanovitnosti in kreposti zahvaliti; v tvoji oblasti je zdaj rešenje tvojiga soproga. Pojdi v njegovo ječo, in skušaj ga napeljati, da bo spolnil, kar tirjam. Iz ljubezni do tebe bo on rad spolnil. Če se on moji volji podverže, bosta oba rešena, če pa pri svojih pervih mislih ostane, naj vaji zadene maševavna roka moje pravice. Kurt, pelji jo v tamnico k soprugu. (Odide.)

Kurt.

Z mano, lepa gospá!

Sofija (za se.)

Bistri zrak upanja razsvitljuje tamôto mojiga namena. Oh, Juran, zopet te bom vidila, še enkrat bo moje serce na tvojih persih terkalo, potim pa boš ti šel na pot novih slavnih del, in jaz — na pot — k svojimu grobu. (Odide. Kurt za njo.)

Deseti prizor.

(Dvorana v Zagrebu.)

Klekovič in Ivan.

Klekovič.

Ivan, če boš tiho, boš dobil puško, in boš lahko vsaki dan z njo streljal.

Ivan.

Oh, obderži svojo puško, pa mi rajše draziga očeta in milo mater nazaj daj.

Klekovič.

Ivan, to je lepó, da ti očeta in mater tako ljubiš, zato te bo Bog obilno poplačal v tvojim življenji.

Ivan.

Povej mi Klekovič, ali se bodo kedaj moji stariši vernili?

Klekovič.

Gotovo da, Bog pripustí mnogokrat dobre ljudi padati, pa nikoli ne popolnama pasti. Pojdi zdaj, Ivan, k svoji babi (stari materi), ona je že po tebi barala.

Ivan.

Oh nej bom tukaj pri tebi, ona se vedno joka, in potim se moram tudi jaz.

Klekovič.

Torej si ti nje edina tolažba. Pojdi, Ivan, in kader nazaj prideš, te bom v orožnico peljal, kjer ti bom vsaki kosček na tanjko razložil.

Ivan.

Dobro, jaz grem, pa ostani mož beseda, sicer nisi junak, in povsod, kjer te bom vidil, ti bom lažnivec djal. (Odide.)

Klekovič.

Živa podoba svojiga očeta! Bog daj, da bi ga tudi nikoli enaka nesreča ne zadela!

Enajsti prizor.

Tomaž in prejšnji.

Tomaž.

Kakor deleč se vidi, so povsod turške trume. Treba se bo k boju pripraviti, ako hočemo, da nas še tukaj sovražnik ne obiše. —

Klekovič.

Da bi nam le od kake strani pomoč prišla, ker brez pomoči smo preslabi.

Tomaž.

Še danas bom počakal, in če boljšiga poročila ne dobim, bom sam šel v Karlovec potrebne zapovedi podelit.

Klekovič.

Gospod, ali se niste nič od svojiga sina slišali?

Tomaž.

Za me je on zgubljen; da sim pa tudi Sofijo zgubil, me toliko bolj peče, ker vem, da ji nje velikodušnost ne bo nič koristila.

Klekovič.

Res, velikodušnost, da ni kmalo take, sama brez tovarša se poda v sredo sovražnih trum, kjer je drugo ne čaka, kakor sužnost in smert.

Tomaž.

Sam stojím zdaj, kakor staro puhlo dèblo, brez cveta in listja, kmalo bo tudi deblo padlo, in ž njim bo zginul tudi spomin njegoviga nekdajniga bitja. (glas trobente.)

Dvanajsti prizor.

Prejšnja, Marnavič in potim Turjaški.

Marnavič.

Poglavar iz Karlovca vas pozdraviti želi.

Tomaž.

Moj ljubeznivi Turjaški! stopite prec po njega!

Marnavič.

On je prec za mano — tukaj je — (odide, Turjaški stopi notri.)

Tomaž (mu nasproti leti.)

Bog te sprimi, ljubeznivi prijatel!

Turjaški.

Hvala Bogu, da sim srečno sem prišel, kmalo bi bil v zasedo prišel, in Turkam v roke padel.

Tomaž.

Zdaj jo bomo pa prec naprej odrinili, koliko vojakov imaš pri sebi?

Turjaški.

Ne več kakor 3000, pa samih serčnih in hrabrih junakov, ktere sim nanagloma nabral po Istrii, po Krajnskim in Štajarskim, dve uri od tukaj počivajo, in čakajo daljnih zapoved.

Tomaž.

Vse, kar orodje nositi zamore, bom pobral in sabo vzel. Morebiti bomo tako srečni, da Sisek oprostímo in tako počasi vso domovino turškiga izroda očistimo.

Turjaški.

Koliko je zdaj nas vsih?

Tomaž.

Blizo pet jezer.

Turjaški.

In našiga sovražnika je kot listja in trave, pravijo da petdeset jezer; kako bi pa bilo, ko bi mi še pomoči Nemcov počakali, in potim z veči močjo na sovražnika vdarili —?

Tomaž (ročno besedo poprime.)

In med tem Sisek zgubili. — Ljubi brat, tega ne, spomni se poslovice svojiga gerba: Serčnost veljá!

Turjaški.

Jaz s tim ne mislim tvoje serčnosti pomanjšati, šel bom kamor me boš peljal, samo mislim, da je previdnosti treba.

Tomaž.

Pomnožiti vojsko bom zbral vse kmete iz okoli ležečih sel in vasi. In tako se Bogu zročim, in upam, da bomo, akoravno z majhno pa s serčnostjo napolnjeno trumo in gorečo ljubezni za svobodo in dom nad grobmi sovražnikov zmago dobili.

Trinajsti prizor.

Draškovic (stopi naglo notri) in prejšnji.

Draškovic (Tomažu.)

Odpustite Gospod moji silnosti, stvar se tiče vašiga sina, mojiga tovarša, on je v veliki nevarnosti.

Tomaž.

Kaj torej želite?

Draškovic.

Od goreče želje gnan svojo in Juranovo poštenost oprati, nisim poprej počival, da sim zvedel mesto njegove sužnosti. Sužen iz Bosnje, komur sim bil ne davno svobodo podaril, je obetal iz hvaležnosti me po skrivnih potah do Juranove ječe peljati, pa s pogodbo, da ga ne bom izdal. Petdeset vojšakov mi dajte, in vaš sin bo rešen.

Tomaž.

Vaša misel je prazna, in bi vas le v nevarnost peljala. Kaj zamore 50 vojakov proti brezštevilnim trumam?

Draškovic.

Neumnost bi bilo na planim sovražnika prijeti, pa ako je Juran živ, ga bom z zvijačo otel.

Tomaž.

V vaših gorečih mislih se vam vse mogoče zdi.

Draškovic.

O ne zgubljujte časà, ampak spolnite mojo prošnjo. Pomislite, da je vaš sin, za kteriga prosim, še nekaj trenutij, in nimate ga več.

Turjaški. (Tomažu.)

Prijatel, ako moja prošnja kaj vēlja. —

Tomaž.

Tudi ti — dobro tedaj — pojte, Draškovic, zberite si namest 50 sto junakov pa varujte se.

Draškovic.

Hvala vam Gospod, skorej boste svojiga sina objeli. — Aló zdaj k Juranu, nej vé, da Draškovic zna junak biti. S kervjo bom polil stàzo, ktera me k njimu pelje, ter mu bom iz turških teles, ako ga ne najdem, grob sozidal, kakoršniga še nobeden kralj ni imel. (Odide.)

Tomaž.

Bog te obvari, blagorodni mož! Dokler mi takih junakov imamo, se nam ni treba bati. — Zdaj, bratje, se odpočimo, da bomo ložeje po tim težave kervaviga boja prenesli. — Žetev bo neizmerna, ktera serčnih in močnih delavcov potrebuje. Iz morjá sovražne kervi bo vzhajalo Iliram jasno solnce svobode — Juranov duh pa nej nas vodi enák zgodnji danici.

Turjaški.

Da, brat, duh tvojiga sina nej oživljuje tudi naše duše, — ti pa pelji nas k novi slavni zmagi, in ako nas sreča zapusti, bom vesel na tvoji strani padel za domovino in svobodo.

Tomaž.

Pa ne poprej kakor jaz. — Ako me vse zapustí, mi bosta vendar ostala še ti in ta (potegne meč) naj zvestejši tovarša! Ta je tisti meč, kteriga sim iz rok

Dragotina petiga prejel, in ki je nezvestiga Kacijanarja na koščike razsekal. — On nej bo tudi zdaj moj tovarš, z njim se bom tudi zdaj bojeval za kralja, domovino in svobodo.

(Igrališe se zagerne.)

Tretje djanje.

(Ječa. Na desni kamnita miza, na nji gorí majhna lučica, poleg nje lesena klop.)

Pervi prizor.

Juran.

Tukaj je tedaj konec mojih djanj, — med tàmnim zidovjem me čaka počasna smert, — jezerokrat grozovitnejši kakor naj hujšiga hudodelnika na nesramnim moriši! — In notranji nepokoj, kteriga mi misli na stariše — na soprugo — na sina vzrokujejo! Ah nesrečni, grenki in žalostni občutki! — Kako pač za me skerbė, pa zastonj! Siromašni, žalostni človek, ki se sreče pijan misliš na naj visokejši stopnji blaženstva, kako mnogokrat se kervoločno mašuje tvoja ponosna — neumna domišljija! — Kolikokrat sim kmeta pomiloval, ki si z znojem in z velikim trudam svojih rok kruh pridobiti mora! — O kako rad bi zdaj ž njim menjal. — Pri zvesti soprugi in v okrožji milih otrok vživa on blagor, kterimu se jaz za zmeram odreči moram. (Sliši se ropot s ključi.) Ha kdo pride ob tim času? Gotovo Mehmet, slišat moj sklep in odgovor na svoje nesramno tirjanje. Lahko bi si bil to pot pribranil, ker to zidovje ni vstan mojih misel premeniti, — pa nej pride, ne besedice ni vreden. (Séde s herbtam proti vratam, in nasloni glavo na rokó.)

Drugi prizor.

Sofija, Kurt, dva Turka in prejšnja.

Kurt (odpre tàmnico, in ostane s Sofijo pred vratmi.)

Zdaj smo tukaj, naredi ob kratkim kar misliš, ker ne jaz in ne baša nimava časa dolgo čakati, in za me je brez tega žalovanje zaljubljenih nepovoljen glas.

Sofija.

Kakor hitro bo mogoče, bom vse opravila, samo dovôli mi, da s soprugam nekoliko trenutij sama ostanem.

Kurt.

To je proti bašetovi zapovedi.

Sofija.

Vernimo so torej precej nazaj, ker vpričo tebe ne dosežem nikoli svojiga namena.

Kurt.

Vendar poskusi.

Sofija.

Vsaka poskušnja bi bila kazni vredna in zaceljene rane nečem ponoviti, sicer bi je nikoli ozdraviti ne môgla.

Kurt.

Pa zapoved?

Sofija.

Ako je tebi na zapovedi več ležeče, kakor na spolnjenji mojiga namena, ostani zvest zapovedi, pa jaz mislim, da te veči plačilo čaka, če se bodo bašetove želje spolnile.

Kurt. (ječo ogledovaje.)

Zidovi so debeli, okno visoko in dobro okovano, in k temu ni tàmno, da bi od tod pobegnil, nej ji spolnim nje prošnjo.

Sofija.

No kaj si sklenil?

Kurt.

Bodi tedaj sama tukaj, in jaz te bom s stražo pred vratmi čakal, ako bi pa le predolgo terpelo, mi boš dovolila zopet priti; bodi tedaj pametna, ti veš, kaj imaš storiti. (Odide.)

Sofija.

Perva stopnja je storjena. — Ah zdaj se začenja naj strašnejši čas mojiga življenja! (Stopi blizo k Juranu.) Tukaj on sedi, zdi se mi, da spi — ne smela bi ga buditi, pa moram.

Juran.

Dolgo očakuje, mende voha moj odgovor.

Sofija (stopi še bližeje.)

O Juran!

Juran.

Kdo me li kliče?

Sofija.

Tvoja Sofija.

Juran.

Bog, — od kod ta glas?

Sofija.

On presune tvoje serce — glas ljubezni.

Juran (naglo vstane.)

Je li mogoče! (jo pogleda) Ne, — to bilo le golufija, ta obleka. —

Sofija.

Krije život tvoje sopruge.

Juran (spoznavši jo.)

Za božjo voljo, Sofija!

Sofija.

Ljubeznivi, mili Juran! (Objemanje.)

Juran.

Zdaj, Hasán, zdaj nej umrem, naj veči slast svojiga življenja sim doživel. — Soprugа! Sofija! kaj misliš?

Sofija.

Kaj si ni ljubezen in obupanje misliti vstan! — Slišati, da si vjet, sim oblekla to obleko, in iz Zagreba sèm pobegnila.

Juran.

Ti sama?!

Sofija.

Ker tovarša si zvoliti nisim mogla, brez da bi mu ne bila svojiga namena odkrila.

Juran.

Kaj začnejo starìši, kaj moj sinek.

Sofija.

Tvoj sin joka po očetu, in mati hoče obupati.

Juran.

In oče?

Sofija.

On je blagoroden mož, ki svojo domovino bolj ceni, kakor svojiga lastniga sina — ti me razumeš, Juran?

Juran.

Vse. — Tomaž bi ne bil moj oče, ako bi drugači mislil in delal. Pa še ne vem, ko tebe gledam, ali bdim, ali sanjam.

Sofija.

V veselo gotovost se bo preobernil tvoj sàn, — ako se moja želja tebe osvoboditi spolni.

Juran.

Ljuba Sofija! ali me mar misliš z nemogočnostjo tolažiti?

Sofija.

Samó se s tabo posloviti nisim sèm prišla. Moja pričijočnost ima blagorodniši namen.

Juran.

Ali smem vediti, kakšniga?

Sofija.

Tvoje osvobodjenje. — Preden ti pa svoj namen odkrijem, mi moraš obljubiti, da boš vse spolnil, kar bom od tebe tirjala.

Juran.

Ako ne boš tirjala, kar bi mojo ali tvojo čast oskrunilo.

Sofija.

Tega ne. — Poslušaj torej. —

Kurt (stopi notri.)

Zdaj je dovolj, več ne morem čakati.

Sofija (za se.)

Med naj važnišim pogovoram pride, goljufati ga moram, če ne je vse zgubljeno. (Se Kurtu približa, glasno:) Mar hočeš s svojo nepoterpežljivostjo komaj začeto že razdreti?

Kurt.

Končaj že skoraj, mene kliče dolžnost.

Sofija (se hitro oberne k Juranu, ter mu na tihim reče:)

Juran, ako ti je tvoje in moje življenje ljubo, spolni vse, kar ti bom djala; Turka morava premotiti.

Juran.

Jaz zaničujem vsako golufijo.

Sofija.

Samo te ne, ktero najna sreča zahteva. — (glasno) Ljubi soprug, ali se hočeš še dolgo mojim prošnjam protiti?

Juran.

Ti prèveč tirjaš.

Sofija.

Ne več, kakor kar ti spolniti zamoreš. Hasan bo zadovoljen, ako le nekaj besed očetu pišeš, in za to ti bo svobodo dal. (Tiho.) Da ti povem. Hasan sam me je sèm poslal.

Juran.

Pa ti hočeš to?

Sofija (tiho.)

Tebe osvoboditi, ne pa k nesramnimu delu zapeljati. (Glasno) Se mar hočeš še dalje mojim prošnjam protiti?

Juran.

Nikoli ne bo moj oče. —

Sofija.

Rad bo on življenje svojiga sina s to ceno rešil.

Juran.

Ako jaz ravno tvojo prošnjo spolnim, kdo mi je porok, da bo Hasan mož beseda.

Kurt (za se.)

Glej junaka, kako se je omečil — življenje je vendar sladko!

Sofija.

Hasan je velikodušen sovražnik, on bo spolnil, kar je obljubil. (Tiho) Ako me ljubiš, obetaj spolniti.

Juran.

Dobro tedaj, podvergel se bom Hasanovi volji pa ne zavolj sebe, ampak zavolj tebe.

Sofija (veselo.)

Kurt! Kurt! ali si slišal njegove besede! Pojdi, nêsi Hasanu veselo poročilo, jaz bom precej za tabo prišla.

Kurt.

To moraš. — Juran pa mora toliko časa tukaj ostati, da daljno zapoved od bašeta dobim.

Sofija.

Vse se bo zgodilo, kakor želiš, samo nekoliko trenutij bom še tukaj ostala.

Kurt (kliče:)

Vojaki! (Straža pride). Vi ostanite pri vratih. — Tega (pokaže Sofijo) pustite vûn, kader hoče iti, na tega pa (pokaže Jurana) dobro pazite, in nikakor ga ne smete iz tàmnice pustiti. (Straža odide.) Jaz zdaj grem k bašetu povedat mu, kar se je dogodilo. (Odide.)

Sofija (ga spremi do vrat, potim se veselo verne.)

Juran, ti si svoboden!

Juran.

Vse, kar sim vidil in slišal mi je zastavica.

Sofija.

Ktero ti bom jaz tako rešila — (sleče gornjo haljo, pod ktero ima enako obleko, kakor Juran.) Zdaj se hitro obleci

Juran.

Kaj misliš?

Sofija.

Tebe osvoboditi! — V ti obleki boš šel (mu poda obleko) iz ječe, nihče te ne bo poznal, in v eni uri si pri svojih.

Juran.

In ti?

Sofija.

Jaz bom tukaj ostala.

Juran.

Sofija, mar misliš, da sim tako nesramen, da bi svoje življenje s tvojim odkupil?

Sofija.

Jaz se ničesar ne bojim. Žena sim, in moj spol tudi sovražnik spoštuje.

Juran.

Človeški sovražnik, ne pa kervoločni Hasan, ki bi te svoji ježi daroval.

Sofija.

Ako se tudi to zgodi, kaj za to — kakšen razloček je med mojim in tvojim življenjem? Ti okinčan z vsimi lastnostmi junaškiga moža boš svojimu domu in narodu velika, važna podpora, jaz pak slaba žena mu samo koristiti zamorem, ako tebe osvobodim.

Juran.

Čuditi se moram tvoji velikodušnosti, ali porabiti je ne morem.

Sofija.

Juran, malo časa imava še, porabi ga, ker nad nama visí meč maševanja. Glej, zarotim se ti, da té ječe ne zapustim, akoravno mojih prošenj ne spolniš.

Juran.

Sofija, jaz sim vjet, beg bi moje poštenje osramotil.

Sofija.

Ha, daruj se tedaj slabo porabljenimu častoljubju. Pomisli na sive lasé svojiga očeta, na prelite solzé svoje matere in na svojiga zapušeniga sina, ki zastonj svoje malé ročice po tebi stegovaje očeta kliče; ti si vsim svoje življenje dolžan.

Juran.

Žena, kaj še češ storiti z mano?

Sofija.

Zdi se mi, kakor da bi kervoloke govoriti slišala, ki pridejo nas v smert peljat. Juran, Juran, reši sebe in mene!

Hasan.

Jaz ne smem in nemorem.

Sofija.

Ti ne smeš? Ti ne moreš? O kdo govorí te besede! — Zato sim tedaj nježnost svojiga spola pozabila? Zato sim tedaj vsim nesrečam kljubila, in svoje dete siroto storila? Tukaj je tedaj konec slabiga premišljevanja — in jaz se za žmiram s tabo poslovim. — (Obleče prejšnjo haljo,)

Juran.

Sofija, ali morem tebe očitni smerti darovati?

Sofija.

Manjši je nevarnost, ako sama tukaj ostanem; tvoj oče se približuje, hiti k njemu, zberi vojake, verni se — in me reši, jaz bom med tim besnost Hasana vtolažiti skušala. Ti imaš dobro serce, ti me ljubiš, Juran, spolni tedaj mojo prošnjo.

Juran.

Premisli, Sofija, da sim tvoj soprug, mož, kteri poštenje ljubi. Kako bi jaz zamogel pred očeta stopiti, kako spoštovanja pri podložnih iskati — ko bi lahkomiseljno svoje življenje s tvojim odkupil? Ne, preljuba, tvoj trud in tvoja govorljivost nista tukaj na pravim mestu! Rajše padem pod sovražnikovim mečem, kakor da bi s sramotnim begam sebe in tebe otél.

Sofija.

Dobro tedaj, ker te ne ganejo ne moje solzé, ne spomin na starše in otroka — ostani z Bogam — kmalo ali pa nikoli več me ne boš vidil. —

Juran.

Ti hočeš od mene iti?

Sofija.

Jaz moram zavoljo tvojiga lastniga prida. (Odide naglo.)

Juran.

Sofija! sopruga! kaj misliš storiti? — Gre, me zapusti. — Nikoli več te ne bom vidil. — O osoda, grenka osoda, kako se pač ti mašuješ nad ubogim človekam, za eno samo kapljo veselja mu natočiš polno čašo britkiga strupa! — Vsemogočni Bog, bodi ti nje vodja, po nevarni poti, po kteri ona zdaj hodi, tvoja roka nej jo varje in nej jo brani kervolokov! (Slišijo se koraki.) Ha, rabeljni — samo mirno tolči, moje serce, skorej boš terkati nehalo. (sede k mizi.)

Tretji prizor.

Kurt, straža in prejšnji.

Kurt.

Juran, vesel bodi, baša je mož beseda, in mi je dal zapoved, te k njemu peljati.

Juran.

Sim pripravljen, ako me tudi na morišče pelješ.

Kurt.

Pojdi tedaj z mano, nič se ne boj, baša je ravno tako pravičen, kakor blagoroden, in derži svojo dano besedo. (Pred vratmi se sliši žvenk orožja.)

Čveterti prizor.

Draškovic in prejšnji.

Draškovic (še zunaj.)

Tukaj ga bom tedaj najdel. — Na stran, gerdi sužniki! — (Z oborožanimi vojaki prileti notri z golo sabljo, turška straža se mu protí, pa jo vendar njegovi vojaki zmagajo in pobijejo. Med tem napade Kurt Draškovica, pa kmalo ga primejo in na tla veržejo.)

Juran.

(Med tem, ko mu okove odklepajo — pade molčé na Draškovicove persi — po tim:)

Je li mogoče, prijatel, jaz zopet svoboden, ali nimam besed, s kterimi bi se ti zadosti zahvaliti mogel!

Draškovic.

Pusti to, Juran, nikar časa ne zgubujmo, ker čakanje bi nam smert prineslo.

Juran.

Prav imaš. — Si kje Sofijo srečal?

Draškovic.

Sofijo?

Juran.

Ti se čudiš! Še ne veš vsiga? Mèč mi dajte, meč sèm! (Zgrabi meč enga vojaka.) Z mano, ako bi naša pot tudi v pekel zavíla! (Vsi za njim.)

Peti prizor.

(Poljana.)

Tomaž (sam.)

Že se približuje za me iměnitni čas. — Po celim polji, po celim okrožji se ne vídi druziga, kakor žalost in povsod podertije. — Smertnim podobam enaki begunі hodijo okrog, ter me prosijo, nej bi se jih usmilil in jim rešil vjete stariše, brate in sestré. O žalostna, žalostna domovina, kam si prišla! — Pa čmu tožim? Želje, žalosti niso meči, z mečem samo se svoboda pridobí!

Šesti prizor.

Turjaški, Klekovič in prejšnji.

Turjaški.

Tomaž, kaj sam si tukaj?

Tomaž.

Mislil sim še svoje življenje malo premisliti — ker blizo je čas, ko mi tega storiti ne bo mogoče. Kakšne poročila prinešeš?

Turjaški.

Stan sovražnika sim na tanjko zvedel, on spravlja vso svojo moč pri mestu na Kopi, in kakor se vidi, misli nas od tiste strani prijeti.

Tomaž.

Kjer hoče, povsod smo pripravljeni. Si kaj slišal od Draškovica in mojiga sina? Od Zrinjskiga tudi nič ne zvem.

Turjaški.

Ravno zdaj je prišel Zrinjski v tabor in bója komaj čaka. Bratje, hiteti moramo, ker, kakor Klekovič pravi: Sisek je v nevarnosti.

Tomaž.

Kaj, ste se že vernili? Ali ste bili tam?

Klekovič.

Ah, da sim biti mogel! Joka in žalovanja ne morem popisati. Zidovje je poderto, bolezen je med posadko in mestnjani — še en napad, in turško bendero se bo na ozidji vilo.

Tomaž.

Bog nas tega vari!

Klekovič.

Poglavarju terdnjave sim poročil vaše namene, namreč da mora Turka napasti, ako hoče Sisek osvoboditi. Gjurak zaslišati to poročilo urno zbêre staro in mlado, in bo ravno takrat Turka napadel, ko bomo mi nanj udarili. Povedati ne morem, s kakim veseljem je bila sprejeta ta odrešivna naredba. Vsi so enodušno zavpili: „Smert, smert turškimu izrodu“!

Tomaž.

To domoljubje jim poplačati si bom prizadel po vsi moči jih grozovitne nevarnosti rešiti. Ako je Lenkovič mojo naredbo prejel, in s svojimi že prišel, bom kmalo znamnje k bitvi dal.

Turjaški.

Moji junaki so pripravljeni, in jaz bom na čelu svojih hrabrih Slovencov tam, kjer nam naj veči nevarnost grozí.

Tomaž.

Pokazal si že, da vojak biti znaš, in vem, da boš tudi zdaj dolžnost spolnil. Kakor mi dva, tako se bodo Slovenci in Iliri zedinili braniti sveto vero, domovino in narod. Vekomaj nej terpí naša zloga, ktero bomo danas s kervjo zapečatili. (Glas trobente.) Na boj nas kliče! Trepetaj zdaj besni kervolok, maševavci so blizo. (Potegne meč.) Ilirija in svoboda!

Turjaški.

Za vero in kralja! (Odidejo naglo.)

Sedmi prizor.

(Bašetov šotor.)

Hasan in Rustan-beg.

Hasan.

Moja zapoved je nepremenljiva, dans še mora Sisek moj biti, ko bi bil ravno na nebo prikovan. — Kako bom terdoglavne kavre mlatil, ne morem povedati. Vse, kar na vratu glavo nosi, vse majhno in veliko, mlado in staro, vse nej pade pod sabljo. Kaj se sliši od kavrov?

Rustan.

Naši ogledniki pravijo, da se je ban s poglavarjem Karlovca zedinil in da se taboru približuje Sisek osvobodit.

Hasan.

Nej se le prederzne, — koliko vojakov ima?

Rustan.

Okoli 5 jezer.

Hasan.

Pa s to pestjo ljudi se on prederzne na nas udariti! No, no, pokazal mu bom, kaj se pravi, s Hasanam se bojevati. — Pojdi, povej našim, da sleherni, kdor mi eno kavrsko glavo prinêse, dobi deset pijastrov, tisti pa, kdor banu glavo odseka, bo dobil sto carigradskih zlatov.

Rustan.

Tvoj suženj spolnuje tvojo zapoved. (Grede) Na mojo glavo vem, da ni tolika cena postavljena. (Odide)

Hasan.

Kurt se dolgo ne verne; še ne verjamem vsim njegovim poročilam, ker dobro poznam ošabnost sužnjiga kavra. — Pa nej se zgodí, kar se hoče, svoj namen bom dosegel!

Osmi prizor.

Hasan in Sofija.

(Sofija priletí notri in poklekne pred Hasana.)

Hasan.

Kaj, si ti, Sofija, in tako sama?

Sofija.

Hasan, tukaj ležim pred tvojimi nogami, še enkrat te prositi za Juranovo življenje.

Hasan.

Kje je tvoj soprug? Je li spolnil mojo željo in zapoved?

Sofija.

O ne baraj! kako bi on zamogel svoj dom ljubiti, in zraven ga izdati in vničiti?

Hasan.

Ha, on se še protí mojim željam — dobro tedaj, tudi njegovo terdo glavo bom omečil.

Deveti prizor.

Mehmet (pride naglo) in prejšnja.

Mehmet.

Poslušaj, baša, prekleto poročilo, ktero sim ravno zdaj dobil: Glasovit kavrin Draškovic se je prederznil z majhno trumico nas premotiti, in je tvojiga sužnjiga Erdödija iz ječe rešil, in Kurta s stražo vjel.

Hasan.

Ha, da bi ga kuga umorila!

Sofija.

Juran je svoboden! Hvala Bogu!

Hasan.

Ne vesêli se prezgodej, ošabna žena, še je v moji oblasti tvoje in njegovo življenje.

Deseti prizor.

Rustan-beg in prejšnji.

Rustan.

Gospod, kavrske trume so napadle naš tabor, hud boj se je vnel, vse pada pod orožjem, (sliši se grom topov in švenk mečev) Se bližajo.

Hasan.

Se je mar dans pekel proti meni zaklel?! — Konja sèm! (Rustan odide.) Napadil bom sovražne trume, ter jih mêril in do zadnjiga vničil. (Mehmet) To ženo dobro zavarvano zad za trume pelji! (Mehmed odide.) Vmiri se, ošabna vitežkinja! Vernivši se bom glavo tvojiga soprugа in njegoviga očeta pred te položil in hvalo od tebe tirjal.

Sofija.

Hudobnež, ubiti me zamoreš, pa zasramoval me ne boš. — Prebodi té persi, in ogasi si žejo z mojo nedolžno kervjo, da bi pa živa tebi pokorna bila, k temu me človeška moč ne bo prisilila. (Ropot se bliže sliši.)

Hasan (potegne meč.)

Primi tedaj zasluženo plačiló! (Jo hoče prebosti, pa v hipu se odpre zadnja stena šotora, in od deléč se vidi Sisek z mostam, ki se pod trumo vojakov podêre. Boj. Juran in Draškovič notri planeta, z njima vojaki.)

Enajsti prizor.

Juran, Draškovič in prejšnja.

Juran.

Stoj, kervolok, z mano se bojuj, ako serce imaš!

(Oba se začneta boriti, vojaki na bašatá udarijo.) Na stran! jaz sam bom ženo in sebe maševal. (Juran zbije Hasanu meč iz rok, ter ga hoče prebosti) Primi zdaj to, kar si bil meni namenil.

Sofija (med nju.)

Juran, vari njegovo življenje.

Juran (spusti meč na tla.)

Sofija! (se objameta) prec z maševanjem, tebe zopet imam, — Hasan! hotel si mene umoriti, jaz ti podarim življenje. —

Hasan.

Kam se čem skriti pred takim osramotenjem. (Veselo vpitje znotrej, glas trobent in ropot bobnov zunaj.)

Dvanajsti prizor.

Tomaž, Klekovič, Murnavič in prejšnji.

Tomaž (še zunaj šotora vojakam:)

Kdor orožje položí in se voljno podá, temu nej se življenje varje. (Stopi notri) Zmaga je naša. — Bog je bil vidno z nami!

Juran in Sofija.

O oče!

Tomaž.

Moja otroka, ne eniga nisim zgubil? Sta še živa, še zdrava? O neizmerno plačilo današnjiga dne!

Juran (pelje Hasana k Tomažu.)

Tukaj vam sužnjiga zročim, povejte mu, ali sim spolnil dolžnosti kakor vojak in podložnik.

Tomaž.

Hasan!

Hasan.

Alah je s kavri!

Tomaž.

Brez usmiljenja bi me bil ti umoril, ko bi bil v tvoje roké padel; jaz pa sim Slovan, sim kristjan, in se ne mašujem nad brežorožnim sovražnikam, — Ne jaz, ampak kralj nej te sodi. — Marnavič, zročite ga straži. (Marnavič in Hasan odideta.)

Trinajsti prizor.

Gjurak in prejšnji.

Tomaž.

Bog vas sprimi, serčni, sivi junak! Vi ste k zmagi z napadam zelò pripomogli, slovelo bo vaše ime v ilirskim narodu.

Gjurak.

Sprejmite preserčno zahvalo za odrešenje mojih somestnjanov iz žalostne sužnosti. Sovražnik je popolnama premagan, kar jih je ušlò našim mečem, so našli smert v globočini Kolpe. Spahii, agi in janičarja so ali mertvi ali vjeti, in le nekaj maliga jih je pobegnilo. (Trobenta se sliši.) Kaj pa to?

Tomaž.

Gotovo znamnje noviga veseliga poročila.

Štirnajsti prizor.

Turjaški, Katarina, Ivan, Marnavič in prejšnji.

Turjaški.

(Slovencam, kteri se zunaj šotora v narodnih oblekah vidijo in se z drugimi banskimi vojaki pomešajo.) Veselite se junaki, in radujte se, ker z Turci složni, kri prelivaje, ste dom in narod sužnosti otéli. (Stopi s Katarino, z Ivanam in Marnavičem notri.) Bog vas živi, hrabre brate! Tukaj vam pripeljem ljube goste, ktere sim iz boja se vernivši na poti srečal.

Tomaž (veselo.)

Katarina! kolika radost, tebe zopet vidim!

Katarina.

Ljubeznivi soprug! — kje je moj sin?

Juran (k nji.)

V vašim naročji. —

Ivan.

(Prec, ko notri pride, letí k svojimu očetu, zdaj pa k Sofiji, ktera ga na persi pritisne in na čelo poljubi.)

Katarina.

O Bog, kako sim srečna — Ljubi moj sin!

Juran (pokaže Sofijo.)

Tukaj vaša hčer, ktera je življenje za svojiga soproga dati želela. — In tukaj (pokaže Draškovica) stojí blagorodni mož in moj tovarš, kterimu življenje zahvalim.

Katarina.

Daruj mi več močí, o nebeški oče, da take radosti prenesem!

Tomaž (prime Sofijo in Draškovica za roko.)

Z besedo vama ne morem poverniti vaše blagorodno delo. — Pa zdajni in naši mlajši bodo zmiram častili in spoštovali vajne imeni.

Draškovic.

O nikar ne poveličevajte del, ktere je od naju sveta dolžnost tirjala. — Najne zasluge so majhne in zginejo, ako jih z vašimi primerimo. Vi ste premagali očetovske občutke rešiti narod in domovino grenke sužnosti. Kje je vladar na svetu, ki bi vaše dela poplačati mogel?

Tomaž.

Obilno sim naplačan s tem, da soprugo, sina in prijatle objeti zamorem. Vsi smo se zedinili na današnji kervavi dan in se vdeležili nebeškiga blagoslova. Torej pokleknimo in zahvalimo večniga Bogá! (Vsi pokleknejo v šotoru in zunaj njega, Tomaž v sredi, Turjaški in Gjurak na desni, Juran, Draškovič, Sofija, Katarina in Ivan na levi in se odkrijejo.) Stvarnik nebes in zemlje, ti si nam zmago podelil, ktera bo morebiti vekoma moj narod sužnosti otela. Tebi nej bo čast, slava in hvala, ti vodi nas in pomnoži srečo in blagor mojiga naroda in moje ljube domovine!

Igrališe se zagerne.

Štepan Subic,

ali

Bela IV. na Horvaškim.

Igra v dveh djanjih.

Osebe:

Bela IV., ogerski, horvaški in dalmatinski kralj.
Marija, njegova sopruga, hči gerškiga kralja.
Deček,
Deklič, nju otroka.
Štepan Šubic od **Bribira**, horvaški plemenitnik.
Milivoj, vitez reda sv. Ivana.
Dobroslav, Šubičev služabnik.
En Mongolec.
Bodimir,
Branislav, glavarja roparjev iz Omiša.
Perva gospa,
Druga gospa, od kraljičine družbe.
Več lovcov in roparjev.

(Djanje je v gradu in pri gradu Grobniku v horvaškim Primorji, leta 1242.)

Pervo djanje.

(Gost gojzd — spredej leži star panj.)

Pervi prizor.

(Od deleč se sliši glas lovskih rogov.)

Bodimir in Branislav.

(Se srečata gredé iz nasprotnih strani.)

Bodimir.

Branislav! ali slišiš glas rogov?

Branislav.

Slišim — in počil bom od jeze — že spet lovi Štepan po gojzdu.

Bodimir.

O da bi ga pač kak merjasec kje raztergal, in se nasitil z njegovimi pljučami!

Branislav.

Kar on v tim kraji gospodari, nas naša mojstrija slabo hráni.

Bodimir.

Več naših hrabrih junakov je že on na kol pripel. —

Branislav.

Ne davno smo bili še strah in trepet cele deržave.

Bodimir.

Vari se brat, mi bomo še v sramoto vsim junakam.

Branislav.

In ravnò dans, ko nas tolst lov čaka, mora ta têpec okoli nas loviti; — ti, ali veš, da bodo ogerski beguni z bogatim blagam in berž ko ne same žené skozi gojzd šli?

Bodimir.

Če pa nas ta presneti streljc kje sreča, bomo spet mogli s praznimi pestmi oditi.

Branislav.

Večno, kervavo maševanje nej ga čaka!

Bodimir.

Maševanje? — kaj če to njemu — on v zidovji svojiga noviga grada kljubi naši nemoči.

Branislav.

To je res, da ni mogoče do tega kamnitiga gnjezda pridreti, pa njegov malen v dolini — ta se mu bo posvetil.

Bodimir.

Kaj boš s tim boljši? — boljše je, mi se umaknemo njegovimu očesu, morebiti se bo lov niže v gojzd zategnil, preden beguni pridejo.

Branislav.

So li naši pripravljeni?

Bodimir.

Poskrili so se v naj gostejšim germovji — ko nas piskati zaslišijo, se bodo precej oglasili.

Branislav.

Ali slišiš? — glasovi se približujejo. —

Bodimir.

Treba bo duplje poiskati.

Branislav.

Jaz sim za se uni votli hrast izbral.

Bodimir.

Jaz pa uno staro razvalino, nekdaj čverst turn; kdor se ne bojí glave zgubiti, mora visoko plézati, pa vidi celo okolico, in tudi sinje morje. —

Branislav.

Bratec, pojdiva tedej, da lov prejde.

Bodimir.

Tukaj se bova zopet našla. (Odideta na nasprotne strani.)

Drugi prizor.

Štepan z družbo in Milivoj.

(Obadva s sulicami oborožana.)

Štepan.

(K nekterim od družbe.)

Deržite se sledú, merjasec je ranjen, vidil sim ga, ko je ves v penjah po germovji dirjal. Pojdite za njim v dolino, in skusite ga zajeti, mi bomo med tem tukaj ostali; le urno, da se sled ne ohladí — (družba odide.)

Milivoj.

Vi ste se vtrudili, gospod!

Štepan.

Da, vtruden na životu, — in že življenja sit.

Milivoj.

Pa ste še tako hrabri in serčni, kakor pred nekoliko leti, ko sva se pervikrat v stolnim Beligradu v kraljevskim dvoru pobratila. —

Štepan.

Da, da, takrat sim bil še podoben močnimu hrastu, iz kteriga so čverste in zelene veje rastle, —

tudi zdaj me hrastu primeriti znaste, to da temu, (pokaže na panj) ktériga je serditost burje na tla poderla, da po malim gnjije in trohni. Usediva se enmalo! —

Milivoj.

Kar sim v sveti zemlji meč sukal, se je v našim kraljestvu mnogo pripetilo. V časti in slavi sim vas zapustil pri dvoru, in zdaj najdem vas v toliki pušavi.

Štepan.

Prijatel, čuditi se morate, ko ste me še živiga dobili.

Milivoj.

Kaj? so vas morebiti pregnali iz dvora?

Štepan.

Jaz sim se sam ločil od njih.

Milivoj.

S trepečim glasam moram vas poprašati, zakaj? Samo kaj strašniga je bilo vstan, vam podobniga moža od kraljeve strani oddaljiti.

Štepan.

Da, res strašno je bilo.

Milivoj.

Kolikokrat sim bil priča, kako je vam serce za kralja in domovino gorelo.

Štepan.

Kakor vsakimu dobrimu in poštenimu domorodcu.

Milivoj.

Pa ste vendar svojiga kralja zapustiti mógli?

Štepan.

Pa z žalostnim sercam. — Andrej drugi, ljubej Horvatov je bil umerl, pri novim dvoru je malo vreden star obraz, — mene sprejme moja tiha, siromašna dedovina v sredi narave v svoje milo naročje, nobeno veselje, nobena čast me ni več k dvoru vabila, tam me ni nobeden poznal, in hotel sim nepoznan ostati, ker, kar bi bilo v hišnih opravkih mene zadelo, je opravljal moj mlajši brat. — Se li še spomnite uniga krasniga mladenča, ki se je z vami večkrat bojeval proti Saracenam, ki je poln domoljubja in gorečnosti večkrat po takim križi želel? (pokaže Milivojev beli križ.)

Milivoj.

Kako bi se ne spomnil? V zeleni veji je rastlo staro blagorodno pleme od vašiga roda. —

Štepan.

Rastel je on in cvetel, in mnogo junaških del z orožjem izpeljal — vsim nevarnostim je serčno protil, kjer je bilo za dom in slavo. — V bratu sim tudi jaz živel, pa umerle in usahnile so za me vse radosti in veselja, kar je on poginil. — — —

Milivoj.

Kaj! on poginil!

Štepan.

Tako je.

Milivoj.

V kteri vojski?

Štepan.

Gospod, mar bi jaz žaloval, ko bi bil moj brat v junaški vojski padel? o ne — v tamnici je on umerl, v kraljevski ječi.

Milivoj.

Kaj! morebiti nedolžen!

Štepan.

Njegove krivice nečem tajiti — on se je pregrešil, in zašel iz postavne steze. — Nezadovoljni s kraljestvam so ga zapeljali v zlo brez mojiga znanja. — Tim nezadovoljnežem ni bilo po volji, da so se ptujci v kraljevo milost vgnjezdili, — to je vsim nepovoljno bilo. Da so pa v jezi pod pot omahnili, spoznam za veliko pregreho — spoznam, da je tudi moj brat iz pota zašel, in kazni vreden bil, pa Bela bi ga ne bil imel poleg svojih očetovskih obljub, pred spolnjenim pamjenam in pred pravično razsodbo v tamnico vreči.

Milivoj.

Kaj ste pa vi počeli?

Štepan.

To strašno delo zaslišati hitim iz svojiga tihiga stana in iz mile domovine, ter grem na Ogersko, kjer sim pred kraljem tako govoril: Kar je moj brat zagrešil, gotovo ne bo ne pri meni, ne pri kakim drugim mojih domorodcov milosērčnost našlo, samo to vas prosim, sodite ko pravičen sodnik, preden kaznujete!

Milivoj.

Kaj pa Bela na to?

Štepan.

On me pogleda, — po dolgim molčanji pobesi oči, — vidil se je ganjen — potim mi herbet oberne — pusti samiga žalostniga brata, zvestiga dvornika — pusti ga brez odgovora. Trepetal sim jeze in sramote, šel sim skrivše iz kraljevskega dvora — potim se mi oznani — smert — mojiga brata, mojiga brata in prijatla, ki mi je bil vse, v kterim je moje življenje vladalo. Kako je on poginel, ali pod roko rabeljna, ali od strupa, tega mi ni nihče povedal. Moji prijatli so se me ogibali, in so mi z malo besed svoje sožaljenje pokazovali. Preklinjal sim, in si lasé iz glave pulil, se vergel na konja, odrekel kralju in dvoru, kjer sramotna svojevoljnost vlada, ter sim si sozidal v naj gostejšim gojzdu med roparji in razbojniki grad in staniše. — Proč od sveta in družine, živim tukaj v žalosti svoje življenje; kar sim zgubil, mi ne more nihče več poverniti.

Milivoj.

Kako pa je to, da je vam Bela pustil od dvora iti?

Štepan.

Pošiljal je k meni pêsle s sladkimi besedami, pa se niso smeli mojim očem pokazati, moj grad je njim kakor moje serce zapert.

Milivoj.

Kaj se je pa z drugimi nezadovoljnimi zgodilo?

Štepan.

Mislili so, jaz se bom zavoljo brata maševal.

Milivoj.

Vi niste hotli?

Štepan *(ponosno.)*

Vitez!

Milivoj.

To je prav, v tim vas spoštujem.

Štepan.

S samim Belam sim jaz opraviti imel, ne pa s kraljem, ne z domovino. Človek proti človeku, moje čelo proti njegovim, tako sim želel z njim se sniti, naj rajše na lovu, med gostim germovjem, tam sim se prizadeval mu hipoma pred očí stopiti, kjer bi mi bil on na moje vprašanje viteški odgovoriti mógel.

Milivoj.

Kar želite, vam zamore majhen primerljej dopolniti.

Štepan.

Dopolnil je že mojo željo, pa moj namen še ni izpolnjen.

Milivoj.

Kaj hočete reči? ali sta se že bila kje zadela?

Štepan.

Stal je pred mano, svoje oko upiral v moje, pa se nisim predérznil roke proti njemu dvigniti.

Milivoj.

Kako? kje? govorite!

Štepan.

Mar niste slišali žalostne novice, ktero je moj duhoven včeraj prinesel? Mongoli in Tartari so priderli v Ogersko, kakor kobiljc in peska ob morji jih je. — Njih vodja je Kučuk-Batu-Kan. Kralj, ki je mirno v Pešti prebival, je mogel pred njimi pobegniti, pa hitro mu je bil sovražnik za petami, ki ga je došel pri Savi blizo Zagreba,kjer so se kervavo bili. — Junaki njegoviga kraljestva, naj bólj pa naši rojaki iz tistih stran domovine, so se bójevali za kralja in domovino, kakor razkačeni oroslani. Pa bój si ni bil enak, množtvo sovražnikov je premagalo naše slabe trume, cele reke ilirske kervi je čęrna zemlja popila, naj plemenitniši junaki so padli, naj boljši domorodce je posekal meč Mongolov in Tatarov, tudi brat žalostniga kralja naš slavni in ljubi ban je med mertvimi. Vdove, otroci in starčki, kteri niso v ptuje deželę utekli, so padli v nemilo sužnost.

Milivoj.

Jaz sim z veliko žalostjo to slišal, pa še več, da je tudi kralj med mertvimi, in da se divje kervožejne trume celò primorju naše domovine približujejo.

Štepan.

Vi ste bili priča moje žalosti pri tim poročilu, ker jaz domorodec ostanem, dokler mi serce tolče. — Glavo na roke prislonivši sim sedel v izbi in premišljeval revšino in nesrečo našiga razterganiga naroda in uboge domovine, ko mi naznani moj sluga nekiga potnika, ki z mano govoriti želi. V prosti vojaški obleki stopi človek v mojo izbo, s praham in kervjo je bil njegov obraz umazan, on je djal, da je mažarski begun, pa na pervi pogled sim spoznal svojiga kralja!

Milivoj.

Kralja?

Štepan.

Bela sam je stal pred mano. Bela, ubijavec mojiga meni naj ljubšiga brata, in vsiga mojiga veselja, — stal je pred mano, in me pribežališa in pomoči prosil. Mene od žalosti in starosti premenjeniga on ni poznal, samo ime od grada mu je moja družina povedala, svoje sim mu pa še do zdaj zamolčal.

Milivoj.

Kako ste mogli tako hrabro premagati svojo jezo in svoje čuvstva?

Štepan.

Brez orožja je stal pred mano, ranjen in sam. Človek mora tudi hudobneža v nesreči varovati. Zapovedal sim, da nej se mu rane v moji izbi zdravijo, da nej se z mojim vinam okrepčuje; — dopustil sim mu počivati v tistim trenutji, ko sim jaz od strašniga ognja mučen osodo preklinjal, ktera mi je kljubovaje ubijavca mojiga brata v roke dala, kakor da bi bila vedla, da mi ni dano gostoljubja prelomiti.

Milivoj.

O slavni boj, kteriga ste preterpeli!

Štepan.

Prezgodej me ne hvalite, ne bo mi ušel; da bi skorej ozdravel, prosim Boga vsaki dan, — mirno nej gre potim iz mojiga grada, pa najdel bo na granici svojiga gospodarja, oborožaniga z mečem maševanja — (slišijo se rogovi) — Slisite, rogovi se glasé! (skoči na noge) Vitez! primite orožje, zdi se mi, kakor da bi merjàsca dihati slišal, goliga železa ostrost nej v sebi občuti; dobro, boj, ti boš ogenj v meni pogasil!

(Odide, Milivoj počasi za njim.)

Tretji prizor.

Bodimir (se privleče iz germovja) zatim Branislav.

Bodimir.

Presneti lov, zmeraj merjasec pri cesti leta! Hej Branislav, kje si?

Branislav *(pride.)*

Tukaj, kaj češ? mar ne slišiš stariga vraga, kako lahko bi ga zlodej sèm pripeljal? boljše bo, skriva se do večera.

Bodimir.

Prav, le čakaj, da ti naj boljši roba odide. — Jaz sim iz uniga stariga sidovja vse pregledal. Same žene so in otroci, vse slabo in piškavo, roba pa mnogo vredna. Nekaj starcov vleče svoje rijave meče za sabo — lahko delo bo za nas.

Branislav.

Če pa Štepan pride?

Bodimir.

Bratec, ostroumnosti bo treba. Naši hlapci poznajo te planine, kakor kušar svojo luknjo, berž bodo vso robo natovorili. In med tem, ko bodo žené cvilile, bomo že mi, Bog ve, kje.

Branislav.

E dobro, zročim se tvoji pameti.

Bodimir.

Zdaj le pokliči une, da jih zajamemo.

Branislav.

(Se oberne proti gojzdu, in da znamnje s pišalko. Od vsih strani enaki pisk. Za tim vse tiho. Oba poslušata, si pomigneta, in odideta v germovje.)

Četerti prizor.

Marija (s svojima otrokama.)

Marija.

Pojta sèm, moja otroka, počivajta v hladu; trudni konji ne morejo nas dalje nositi, po travi nej se pasejo; moja družina nej se tudi počije, in k novi revnosti pripravi. Glejta otroka, tukaj je zelen mah, tukaj je dobro počivati.

Deček.

Mati, jaz sim lačen!

Deklič.

Daj nam kruha!

Marija.

O ko bi vaji mogla s kervjo svojih pers nasititi, kako bi rada in vesela poslednjo kapljico vama dala. Ah, kako žalostno čutje, o kaka grenkost, kader mila, ljubljena otročiča iz materne prazne roke jesti prosita! Kje je jok, ki serce tako nemilo zbôde, kakor besede otroka: „Mati, lačen sim.“ Bežala sim z blagam, svojiga kraljevskiga kinča nisim pozabila, — pa kruha — kruha! kdo misli na tronu na kruh? Kdo misli, kako bo mogel zavoljo te neskerbnosti še stradati? — *(k otrokama)* Poterpita otroka, večer ni deleč, morebiti bomo na kraji gojzda kako gostivnico našli, in tam bo vse naše, kar se za denar dobí. Ali bosta še do tistiga časa mirvala?

Deček.

Ah — hočeva.

Marija.

(*Se oberne in stoji zamišljena.*)

Deček.

Pojdi sèm, sestrica, pod tem hrastam je mah. —

Deklič.

Morebiti tudi kaka kača?

Deček.

Počasi sestrica — se ne smeva bati, — vidi, naji mati velike žalosti terpi — naji dobra, mila mati.

Deklič.

Ah gotovo ona joka.

Deček.

Tako sim lačen, da spati ne morem.

Deklič.

Jaz tudi.

Deček.

Pa vendar oči zapriva, da bo mati mirna. — Alo sestra. —

Deklič.

Bova tudi malo molila, pa ne bo nobena kača do naji prilezla. (Oba gresta pod hrast, se vležeta, sklenéta roké, in oči zapreta.)

Marija.

Ko me je v Carigradu na visokim prestolu carska mati rodila, ko sim se v zlati zibeljki z dragimi povoji povita govoriti učila, so me po pravici srečniga otroka imenovali, in pol sveta je takrat pred mojimi nogami ležalo, — ko me je vladar blagorodniga ljudstva zaročnico izvolil, in ko sim pozdravljena z gromovitim veseljem na ponosni ogerski prestol stopila, so me z nevošljivostjo gledale kraljevske hčeri! Kako naglo razbije grom visoko čast! kako lahko padajo na njo grom, blisk in tàmni oblaki, ker to, kar je dans v naj krasnejšim cvetji bilo, se zna jutri v prah zdrobiti. — Tako je mene, carsko hčer, terda osoda v prah poderla. Od kraljevskiga dvora moram v pušavo bežati, moj kraljevski soprug je ubit, kervoželjni zmagavec se približuje, in jaz se morem tresti za življenje svojih ljubih otrok. (v gojzdu se sliši piskanje.) Ha, kaj je to?

Peti prizor.

Ena gospa (kraljičniga društva plaha prileti) zatim druga gospa in prejšnji.

Marija.

Kaj je?

Perva gospa.

Roparji so nas zajeli.

Marija.

Usedite se tedaj na konje!

Perva.

Konji se razberzdani pasejo, in iz vsaciga germa se kažejo grozovite glave.

Otroka *(poskočita k materi.)*

Mati, vari, brani naji!

Marija.

Mirno, otroka, le mirno, strah pomnožuje vsako hudó, kdo ve —

Druga gospa *(prileti.)*

Slavna kraljica, tukaj so roparji iz Omiša, in ropajo naše blago, komaj sim kraljevske dragocenosti otéla.

Perva.

Zgubljeni smo?

Otroka.

Mati! mila mati!

Druga.

Nobeniga oboroženiga ni pri nas.

Marija.

Molči, mar nimamo božjiga angelja!

Perva.

Ah, ah!

Marija.

V Boga zaupajte. On sliši glas nedolžnosti, nobeden las ne bo padel z naše glave; pustite jih ropati, in bežite naprej; otroka, ali imata še toliko moči, da za mano pojdeta? še zdaj, potim nikoli več. —

Deček.

Bom poskusil.

Deklič.

Ah jaz sim zelò trudna.

Marija *(jo vzame v naročje.)*

Te bom tedaj nesla. — Nej se skale in pečine nad mano podirajo, nej mi ogenj proti na potu, vsemogočni Bog bo ljubečo mater varoval! (hoče iti.)

Sesti prizor.

Bodimir, Branislav in prejšnji.

Bodimir.

Stojte — kam?

Marija.

Pustite me.

Branislav.

Gotovo ne, lepa gospa, ti si nam naj krasniši kinč vsega blaga.

Marija.

Malopridnež! vedi, da ogerska kraljica pred tabo stoji.

Bodimir.

Kraljica?

Branislav.

To je še boljše!

Bodimir *(k Branislavu.)*

Neka groza me poprijema, pustimo jo iti.

Branislav.

Têpec! mar ne veš, da ji je krona z glave padla.

Bodimir.

Pa se ji še sviti žarko okó.

Marija.

Ali nista slišala? poberita se, jàz vama zapovem.

Branislav.

Gospa kraljica, ti premožko govoriš, — mar misliš, da nam ni znano, da so Mongoljci vam prestol poderli.

Marija.

Ogerski prestol se more le potresti, podreti pa nikdar.

Branislav.

Kralj je v boji padel.

Marija *(pokaže svojiga sina.)*

Glejta ga ogerskiga kralja, priklonita se mu!

Bodimir.

Jaz bi pokleknil —

Branislav.

Te ni sram? Kaj smo slabši od Mongolov? (kraljici) Vi bežite, gospa kraljica, in nimate zapovedovati le čez pest zemlje ogerskiga kraljestva.

Marija.

Tudi Horvaško je moja deržava. — Misliš, da bo sovražnik dolgo tukaj vladal? Mnogo blagorodnih ogerskih junakov je padlo, pa dokler eden mojih plemenitnikov živí, še nič ni zgubljeniga, ker on bo s svojo zvesto kervjo vzeto krono sinu svojiga kralja nažaj dal. Torej se poberita, — ali pa počakajta, jaz čem vama prizanesti, zedinita se z mojo družbo, branita mladiga kralja, in karkoli sta zagrešila, bo vama odpušeno.

Branislav.

Ne govorite zastonj, — mi dva bova vas peljala k našimu glavarju, Malduku Kačiču, ki v Omišu v Dalmacii vlada, pojte torej dragovoljno, in ne primorajte nas sile upotrebiti.

Marija *(potegne meč.)*

Pervi, ki se kraljice dotakne, ne bo več živel.

Branislav.

Mi smo Dalmatinci, pa se nismo učili pred ženami trepetati. — Alo, junaki, pograbite to robo. (Več roparjev pride iz germovja.)

Otroka *(krog matere.)*

Mati, mati!

Gospé.

Pomoč, pomoč!

Sedmi prizor.

Štepan Šubic (z velikim društvam) Milivoj in prejšnji.

Štepan *(stopi med nje.)*

Kdo se je prederznil na moji zemlji silo vpotrebiti?

Marija.

Ha! angelj božji!

Branislav.

Besja vera!

Bodimir.

Na to sim bil že pripravljen!

Branislav.

Gospod, ne mešajte se v dela druzih ljudi, mi nimamo z vami nič opraviti, in nismo nikoli ne vam ne vašim kaj hudiga storili — po pravici je tedaj ta lov naš.

Štepan.

Roparje iz Omiša potrebiti sicer ne morem, pa terpeti nečem nikoli, da bi mi vi mojo zemljo ognjusovali, — za to se od tod poberite.

Branislav.

Gospod, vam svetujem, bodite pametni — Kačič, naš poglavar je močan, — to je vam znano.

Štepan.

Kaj ti češ mene strašiti? Neumnež, trepetaj pred mano! Že so se zedinili Senj, Trogir, Split, Kliš in Šibenik vaše roparsko gnjezdo razdreti, — že je vas papež kakor nevernike preklel — tedaj je blizo poslednja ura. —

Bodimir.

Vas bo račun golufal, nikar pred časam ne upajte na to pomoč.

Štepan.

Če sim ravno sam tukaj, dokler še meč nosim, in dokler sim jaz gospodar v tim okrožji, nečem nobeniga roparja tukaj terpeti — poberite se. —

Branislav.

Zastonj hočete kri prelivati — nas je mnogo!

Štepan (družini.)

Tedaj junaki, potegnite meče — tukaj bomo še lov imeli.

Milivoj (potegne meč.)

Vùn meč svetiga reda, sekat roparske krivoverce.

Branislav.

Mi nimamo zapovedi z vami se bojevati — pa bojte se maševanja Kačiča. (odide z roparji.)

Osmi prizor.

Prejšnji brez roparjev.

Marija.

Otroka, zahvalita se odrešeniku!

Otroka (priletita k Štepanu.)

Lepo hvalo!

Štepan.

Pustite to, kar sim storil, sim storil iz lastniga dobička, za to pa, kar je prav, ne iše Horvat hvaležnosti.

Marija.

Ste mar vi tukaj domá?

Štepan.

Tukaj. Blagorodna gospa, odpočít se pojte z mano na moj grad, ki je ne deleč od tukaj. Vi in otroka ste vtrudjeni, počitka potrebujete.

Marija.

Vi ste plemenitnik in Horvat, rada grem z vami.

Štepan.

Kako je vam ime?

Marija.

Marija —

Štepan.

In rod?

Marija.

Cesarska hiša v Carigradu.

Štepan.

Ha, kraljeva sopruga!

Marija.

Tako je.

Štepan.

Kaj pa to — njegova otroka?

Marija.

Dà.

Štepan.

Kraljeva otroka se meni zahvalujeta, da sim ju otél?

Marija.

Tako je, blagorodni mož! Ne zapustite tedaj ubogih sirot, kterima je oče, vitežki svoj narod branivši na bojiši pri Savi poginil.

Štepan.

Mislite vi —

Marija.

Bela je padel, in tukaj je vaš novi kralj (pokaže sina).

Štepan.

O — moja slaba glava — to je preveč za tebe!

Marija.

Kaj! vi morebiti mojimu govoru ne verjamete?

Štepan.

Verjamem, kraljica — odpustite, moje serce je globoko ganjeno, kader mislim na vašo osodo in tako premembo.

Marija.

Bog je hotel žensko moč in zvestobo, in horvaško hrabrost viditi.

Štepan (Milivoju.)

Vitez, sprejmite kraljico v moj grad; (tiho) nikar ji ne povejte, kdo sim jaz, (glasno) se bom kmalo vernil.

Marija.

Vitez, pridite kmalo, da vas ne bomo dolgo čakovali! (Vsi odidejo razun Štepana.)

Deveti prizor.

Štepan.

Ha! kakó mi serce bije! tukaj vlada božja roka. Ura se približuje, maševanja hladna ura. On letí z prestola v meč svojiga sovražnika. Zdaj kaplja balzam v rano bratovskiga serca, kmalo bo ležal dar na grobu mojiga brata. — Pa to še ne bo ugasnilo plemena mojiga maševanja, ampak ga samo hladilo. Smert kralja ni dovolj za mojo žejo, nej vé, kako serce v Iliru tolče, kader po ljubeznivim bratu žaluje. — Ha! kader ta ponosni človek, ki me je tako globoko vergel, pred mano v prahu leží, — kader otroka, v kterih goreča kri Bela kipí, pod mojimi nogami jokati nehata! — O kolika sladkost, kolika ugodnost mene čaka. — Grem meč maševanja precej opasat — in po tim — (se vstraši in gleda nekaj časa predse) — in po tim? — Domovina in kraljestvo v pogubi, prestol prazen, čeda brez pastirja, brez varstva proti divjim Mongolam — stoj, Štepan, ti pred globokim, tàmnim breznam stojiš; tukaj in tam te vežejo močne verige, veličanski duhovi se bojujejo krog mene in moje duše — blagorodni brat — blagorodna domovina. — Pa ako se nebo nad mano razsuje, maševati ga moram, in pri moji veri — ga čem! (odide.)

Igrališe se zagerne.

Drugo djanje.

(Velika dvorana, od dveh strani vrata, na stenah visi orožje, škiti, sulice, gerbi in obrazi Šubičevih prednikov, v sredi pa obraz Štepanoviga brata.)

Pervi prizor.

Štepan.

(Hodi zamišljen po dvorani.)

V Zagrebu mi je enkrat učeni škof Filip pripovedoval od nekiga stariga krivoverca, da v persih sleherniga človeka dve duši neprenehama se prepiraje vladate. Takrat sim se temu posmehoval, pa glej! zdaj občutim v lastnih persih, da je resnično starec prav imel; koliko je že moj duh to uro sklenil, in koliko sklepov že zavergel!

Drugi prizor.

Štepan in Dobroslav.

Dobroslav.

Gospod, vsi pôsli so se vernili.

Štepan.

Zakaj?

Dobroslav.

Zavolje Mongolov. — Celo planino so že zajeli, in pervi del vojske je že obsedel grobniško polje; — kakor deleč oko nêse, povsod se sveti orožje in grozoviti glasovi trobent se slišijo iz skalovja in pečín.

Štepan.

Že tako blizo! — Pa nič zato, njih hrup bo težko to zidovje porušil.

Dobroslav.

Oplašeni seljani gromíjo na naš breg, in podijo tulečo živino pred sabo.

Štepan.

Pustite vse v grad, hrane imamo dovólj, potim zagradíte vse stàze z navaljenim kamnjem. — Zaprite vrata, pomnožite stražo grada. Nej nesejo kervožejni divjaki kervave glave od tod — zdaj pojdi — čakaj, še nekaj, kako je našimu bolniku?

Dobroslav.

Dobro, gospod, njegova rana ni nevarna; on želí z vami govoriti.

Štepan.

Nej pride. (Dobroslav odide. Štepan gleda zamišljen pred se.) Kaj mu čem rêči? —

Tretji prizor.

Štepan in Milivoj.

Milivoj.

Kraljica je zelò žalostna. — Nje otroka sta zaspala — nježno sestrino lice počiva na černim lasu miliga brata — ko bi ju tako ležeča v oblaku vidil, bi mislil, da sta angelja. — O Šubic, ko bi bili vidili, kako je ona sklenjene roké nad njima deržala, kako je svoj materni pogled k nebu vzdigovala. — Nje mokro oko ni solzá točilo, ker nebo jih je sprejelo. Popolnama mutasta je ona stala, ustnice samo so se tresle, in vendar še nisim vidil v svojim življenji bòlj gorečih molitev.

Štepan.

Mar vi mislite mene s takimi podobami potolažiti?

Milivoj.

Ali smem povedati, da se resnično za vas bojim; kaj hočete zdaj početi?

Štepan.

Mar jaz to vem?

Milivoj.

Storite, kar vam je drago, ostanite samó zvesti sebi in svojimu dobrimu imenu, kteriga ste do zdaj vživali. V mnogih bojih ste se vitežko bili, in ime Šubicov je bilo vedno glasovito, in zopet je osoda današnji dan odbrala vašimu plemenu večni venec preskerbeti. — V vašim gradu najde Bela pribežališe, v vaših rokah sopruga in otroka varnost; velik junak je, kdor sovražnika premaga, še veči pa, kdor odpustiti zna.

Štepan.

Pozna se, da vi niste nikoli brata imeli. — Kaj tirjate od mene?

Milivoj.

Mnogo prosim, pa vem, koga prosim.

Štepan.

Vitez, mi smo zajeti, Mongoli in Tatari so že mog grad obsedli, — vi ste prišli k meni, da bi se tukaj veselili, pa zdaj se boste mogli poleg mene bojevati. Morebiti boste tudi padli, to je, kar me naj bólj žalí.

Milivoj.

Moja dolžnost je se brez počitka s krivovercam bojevati.

Štepan.

Prosim vas tedaj, poglejte iz turna množico sovrąžnikov, in v gradu še vse pospravite; jaz bi sam šel, pa me je Bela prosil, da nej se ž njim pogovorim. In sam že čutim, da je zadnji čas, da si težak kamen od serca odvalim.

Milivoj.

Lahko mi bo premagati sovražnika na vaših vratih, skerbite tudi ví, da ljutiga neprijatla iz svojih pers odpodite. (odide.)

Četerti prizor.

Štepan.

Glej ga človeka, ki za me svoje življenje v nevarnost stavlja — pa zraven občutiti, kar moje serce žali, tega on ne more. Naj slajšim občutkam se odreči, to je dolžnost njegoviga stanú; — svoje krasno serce ljubezni zapreti, ga je prisega in zapoved reda načila; — nobeno dete ga ne sme s sladkim imenam očeta pozdraviti, on nima druziga, kakor meč in svojiga Bogá! Pod križevnim benderam se on ni učil čutiti tega, kar mene tako silno vleče k grobu mojiga brata. Tukaj sim zdaj med svojimi slavnimi prededi, iz sleherne čelade me njih duh gleda — plamen šviga iz vsaciga — mojiga brata išejo, in vsaki odgovor od mene tirja, čmu da tako kasno rokó maševanju podam. — Oživite tedaj, vi blagorodni obrazi mojih prededov, in nadahnite vnuka s svojim duham — vsaka besedica vaših škitov nej ga podbôde k strahovitnimu maševanju. (Stopi k pervimu obrazu.) Ta železni škit, kteriga je moj preded sebi zbral, potegnjen meč v sklenjeni rôki, glagoljsko pismo na pol izbrisano, da se komaj brati zamore: „Za Boga, kralja in domovino.“ — (Zamišljen malo postane, potim stopi pred drugi obraz). Tukaj jelena strele zadetiga, njegovo okó je vgašeno in černo zemljo napaja rudeča kri. Poslovica tega mojiga predočeta očitno kaže zvestobo, dela in upanje njegovo. (bere) „Smert za kralja in očetvinó!“ (Se zopet zamisli in stopi k tretjimu obrazu.) Zelene veje se tukaj razprostirajo, in bogato sadje visí na njih, pobožna poslovica pokaže misli tega prededa (bere): „Nej rastejo krog prestola za domovino!“ Kaj še dalje išem? Tako so mislili moji prededi, s plemeništvam vsi ponosni, vsak spomenik kliče v globočino mojih pers dolžnost zvestobe. — Mar se jaz sam z osodo neprenehama borím? Mar če samo mene strastni jarem pripogniti? Mar ne teče v mojih žilah ilirska kri? pa sim še nestanoviten med dolžnostjo in med maševanjem? Spomni se Šubic svetosti prestola, odpustiti je treba sovražniku, ki v prahu leží. — Ha tukaj je Bela sam — zdaj vidim samo ubijavca svojiga brata, kri kipi v meni — maševanje premaguje! —

Peti prizor.

Bela in Štepan.

Bela.

Odpustite, blagorodni mož, ko se nisim mogel dèlj časa zderžati, vas viditi. — Vi ste mene ptujiga, neznaniga gostoljubno sprejeli, in moje rane z dobrotljivimi balzamam zdravili, pa me še niste za ime pobarali. — Hvaležen vam nečem nič tajiti, v vaše roke čem žalost, osodo in vse svoje upanje postaviti. — Vedite tedaj, jaz sim Bela — ogerski kralj, iz svojiga kraljestva od kervožejnih trum pregnan. Ranjen v boji na telesu in slavi, oddaljen od otrok in soproge, ktera že morebiti v kervožejnih oblasti joka, zapušen od vsih blagorodnih, ki so svojo kri za kralja in domovino prelili, — v takim stanu prosim žalosten in nesrečen, kterimu je ena ura vse vzela — od vas otroka, soprugo, krono in domovino.

Štepan *(za se.)*

Tako je prav, to se mojimu sercu prileže, to vročino hladí.

Bela.

Kako pa to! da vi zastavico moje osode in moje ime brez ganjenja in začudenja slišati morete?

Štepan.

Ne mislite tega, jaz vas že zdavnej poznam.

Bela.

Jaz sim se vam zaupal, ravno to pričakujem tudi od vas.

Štepan.

Mene poznati je vaša želja?

Bela.

Povejte mi, kako je vam ime, blagorodni gospodar.

Štepan.

Lahko moje ime vganete. Poglejte na kinč po stenah, in na orožje mojih prededov, mnogi zmed njih so zvesto služili vašim očetam, vsi pa svojimu kralju in domovini! (stopi pred pervi obraz) Glejte, ta slavni preded je bil nekdaj svetovavec in vodja velikiga Krezimira, kralja horvaškiga, in je premagal vse njegove sovražnike v deržavi in zunaj nje. Ta (stopi pred drugi obraz) se je bojeval poleg kralja Zvonimira proti Benečanu Faledru. — Po smerti tega kralja je bil zopet ta (stopi pred tretjiga) med tistimi, ki so, zgubljeni mir očetvini povernití, razpertijo in nezlogo vničiti, brata horvaške kraljice Lepe, vašiga prededa Vladislava v svojo domovino poklicali, in se z njim in z Lepo proti nemirnikam bojevali. — Precej zatim je bil ta junak (stopi pred četertiga) na strani tistiga kralja v Erdeljskim, in je tam svojo ostro sabljo slavno vodil. — O tistim času, ko je kralj Koloman z orožano roko proti moji domovini šel, je bil ta vitez (stopi pred petiga) med tistimi dvanajsterimi, kteri so, da bi prelivanje plemenitne horvaške in ogerske kervi prenehalo, ko poslanci mir in pokoj domovini preskerbeli. Zraven Štepana druziga se je zopet ta (stopi pred šestiga) hrabro proti Rusam bojeval, in v boji padel. Ta je šel s kraljem horvaškim Almusam (stopi pred sedmiga) in je v sveti zemlji smert za kralja in domovino našel. Bela slepi, mož slavne Serbkinje Jeline je bil, kteriga umoriti je ta (stopi pred osmiga) zapoved dobil, pa njega osvobodivši je kri in življenje daroval. — In tako bi vas znal od obraza do obraza voditi, in zmeraj bi slišali, kako so slavno vsi mojiga plemena za svoje kralje in vaše prednike kri prelivali. — Tako bi tudi jaz znal pri ti priložnosti od mnogih bojev dovòlj ran pokazati. — S častjo pri dvoru me odpusti vaš oče — in zdaj — kaj mislite, kako je povernjena moja stara nepremakljiva zvestoba — kako je, rečem, in od kogá povernjena? Od vas — — — glejte sèm (pokaže na sredo, kjer orožje njegoviga brata visí) To orožje je nekdaj zaljšalo blagorodno vejo mojiga plemena, mojiga miliga, ljubljeniga brata, pa on ni padel, kakor moji očeti v boji za slavo, ampak on je padel ko dar kraljevske svojevoljnosti, brez pravice, brez sodbe v kraljevski ječi. —

Bela.

Ha, vi ste Šubic! — Štepan Šubic?

Štepan.

Ali me zdaj poznate?

Bela.

Ah! zgubljen sim!

Štepan.

Kar mi je na svetu naj ljubše bilo, veselje mojiga življenja, ponosno upanje mi je vničil ta mož, kteriga zdaj brez pomoči osoda k meni pripelje, — povejte mi zdaj pri Bogu, kaj bi vi naredili, ko bi bili na mojim mestu?

Bela.

Mar vi mislite, da bom vam tajil, kar se je prigodilo? Ali hočete, da, ko krivičnika branite, svojo slavo in čast pogerdite?

Štepan.

Krivičnika? nej, zna biti. Jaz sam, ko bi bil njegov sodnik, bi ga bil obsodil, pa ne brez spraševanja, ne brez dokazov! Je li to prav bilo, svitli kralj?

Bela.

Že zdavnej bi vi bili njegovo osodo slišali, ko bi ne bili mojim pôslam svojih vrat zapirali. — Vaš kralj se je ponižal z vami se pogoditi, spozabivši nepokoro svojiga podložnika; cenil je on žalost po bratu, in jo želel pomanjšati. Pa vam je serditost dopadla, kriviga mnjenja niste hotli odvreči; ker brez tega bi ne bili imeli vzroka k maševanju. Vedite tedaj, vaš brat se je sam umoril, in tako pravični sodbi umaknil.

Štepan.

Moj brat se je sam umoril! — Kaj vi mislite s tem mene zaslepiti?

Bela.

Tako govoriti je samo bratam dopušeno, — jaz vam odpustim. Z molčanjem sim do zdaj prizanesoval slavi vašiga plemena, to nej bo vam zadosti; ne mislite, da bo kralj svojo besedo s prisego poterdoval, dosti je kraljeva beseda resnico dokazati. Zdaj veste vse, kar ste želéli.

Štepan.

Če je tudi tako, je bila vendar vaša kervožejnost vzrok, da je moj brat tako globoko padel. O nesrečni brat, do zdaj so padale solzé za te, zdaj mi pa nesreča šili kri iz oči. — Vam v radost je mladenec svoje lastne persi prebodil, vi ste bili in ostanete njegov ubijavec.

Bela.

Terpeti moram togoto bratovske žalosti. — Le togotite se nad nemočnim kraljem; kar se vam prav in pošteno zdi, to znate z mano storiti.

Štepan *(gre nemirno po izbi.)*

O ti nesrečna glava! — o ognjena kri!

Šesti prizor.

Dobroslav in prejšnja.

Dobroslav.

Gospod, gradu se približuje belo bandero iz mongoljskiga tabora, — krivovérec želi z vami govoriti.

Štepan.

Nej pride. (Dobroslav odide) Ste slišali, kralj, vaši sovražniki so že blizo mojiga gradú.

Bela.

To niso moji, ampak domovine sovražniki.

Sedmi prizor.

Mongolec (z belim benderam) Milivoj in prejšnja.

Mongolec (Štepanu.)

Ste vi gospodar tega grada?

Štepan.

Da, kaj hočeš?

Mongolec.

Vsemogočni Kučuk-Batu-Kan pošlje mene, vladar, pred kterim narodi in kralji trepetajo, ki je ogerski prestol poderl — —

Štepan.

Molči, tukaj nihče ne trepetá, kaj želí kervolok?

Mongolec.

On vé, da v tvojim gradu kralj begun biva, zato ti on po meni tako govorí: akoravno bi tebe on lahko poteptal, in tvoj grad v gnjezdo sovam in kačam preobernil, te vendar pustí v miru počivati po prijaznosti slavnih Mongolov in Tatarov, ako ti njemu kralja izročiš. Pa vari se, samo kratko uro ti da v premislik, ako njegovo milost odveržeš, trepetaj po tim.

Štepan.

Nehaj se hvaliti, da se pa mirno izteče, — meni ni treba druge ure, — tukaj sam kralj stojí pred tabo.

Mongolec.

Sam Bela — ha! prinesite okove!

Bela *(hitro Štepanu.)*

Štepan! samo nekaj te prosim, samo nekaj, za kar pravico imam. Tvoje maševanje mi zna pomagati. Pred ko me sovražniku daš, daj mi meč, meč mi moraš dati, da ž njim svoje lastne persi prebodem, — tako nej neham, kraljevski nej pade kralj, ne pa suženj krivovercov — in tako boš zamogel svoje maševanje blagorodno imenovati.

Štepan.

To delo imenuješ ti blagorodno? Kdaj bo vendar svet horvaško serce popolnama spoznal?

Mongolec.

Nu kaj čakaš toliko časa?

Štepan.

Prav imaš, da čakam; povej ti svojimu Kučuk-Batu-Kanu, da znajo Horvati svoje gostove s kervjo in z življenjem braniti, tim več svojiga kraljevskiga gosta, ki je čuvar in branivec vsih njih svetinj in pravic. Če pa želí tvoj gospodar mojiga kralja viditi in ga pozdraviti, nej me obiše, ako ima toliko serca, da sam k meni pride.

Bela.

Ha zdaj poznam horvaško serce!

Milivoj.

Moj blagi, ljubeznivi prijatel!

Štepan.

Pustite me.

Mongolec.

Stopi na ozidje gradú in poglej, kolika truma te je zajela, — ali hočeš morje posušiti? Daj nam to, kar so nam bogovi namenili, ki nas vodijo, in vari sam sebe.

Štepan.

Ne trosi več besedí, ampak poberi se, mene ne boš oplašil.

Mongolec.

Zdaj se tedaj k tebi obernem, kralj, podaj se dobrovoljno milosti mojiga gospodarja, — vedi, da tvoja sopruga in tvoja otroka sužnji v našim taboru jokajo.

Bela.

Je li mogoče?!

Mongolec.

Smerti rešiti jih samo ti zamoreš, ako z mano greš, boš otel svoje in njih življenje, ako ne, jih boš vidil iz grada pasti pod rabeljnovo roko. (hoče iti.)

Bela.

Stoj, stoj, grem s tabo!

Štepan.

Počakaj, svitli kralj, hudičev, lažnjivi duh govori iz tega krivoverca — (odpre vrata bližnje izbe) Vi ste mi mojiga ediniga brata vzeli, tukaj primite iz mojih rok soprugo in otroka.

Osmi prizor.

Marija, otroka in prejšnji.

Bela.

Kaj vidijo moje oči?!

Marija (*leti in ga objame.*)

Bela!

Otroka (*derčita k očetu.*)

Ljubi ôče!

Marija.

Moj Bog! Ti še živiš!

Bela.

Vi ste oteti!

Marija.

Iz roparskih rok je nas rešil ta vitez. — (pokaže Štepana.)

Bela.

Ah, tolika dobrota!

Marija.

Zopet te imam, zopet si môj, o otroka govorita, meni so besede pošlè.

Bela.

Kaj maram zdaj za zgubljeni prestol, še sim ôče, še sim srečen soprug!

Milivoj (*Štepanu.*)

More li tvojo krepost kaki dar na svetu bòlj plačati?

Štepan.

Zdaj občutim, da je nebeško veselje, svojimu hudodelniku dobro storiti.

Bela.

Tvoje maševanje je za zmeraj mojo dušo tvojimu blagorodnimu sercu podverglo. — Nikoli ne bom pozabil, koliko sim enimu Horvatu — Šubicu dolžan!

Marija.

Vi ste Šubic?

Štepan.

Ne plášite se, svitla kraljica, tega imena. — Vse za vas in domovino! (k Mongolcu) Kaj pa ti stojiš še tukaj zatelebán in osramoten, — tvoja golufija je imela kratke perute, pobêri se in povej svojimu poglavarju: Zastonj vsa njegova prevzetnost in ošabnost; dokler je še en kamen na zidu, ne bo on z vso svojo močjo do mojiga kralja prišel, in če tudi to zidovje predêre, bo nas še le našel pod razvalinami zakopane.

Mongolec.

Kar se bo zgodilo, boš sam kriv. (odide.)

Bela.

Velikodušni plemenitnik, ti si brata po meni zgubil — primi zato mene brata, te deteti pa kot prijazna otroka svojiga brata. (Otroka pritečeta k Šubicu.)

Štepan (poljubi otroka.)

Vežite me torej še enkrat ljubezni sladke vezí z mojim kraljem, — znal si jo bom zaslužiti. — Zdaj živim zopet za kralja in domovino! — Horvat jima zvest ostane do zadnje kaplje kervi.

Deveti prizor.

Dobroslav in prejšnji.

Dobro poročilo, dobro poročilo — ravno zdaj nam pové naša straža, da so Mongolci vse svoje šotore poderli, in se nazaj potegnili. — Tudi se sliši, da naš ban Dionizi zedinjen z Miklavžem Frankopanam, z blagorodnimi sinovi našiga gospodarja, namreč z Joakimam, Pavlam in Miklavžem Šubicam na čelu močne vojske samih Ilirov kralju na pomoč hití, in da pred sabo celo trumo Tatarov podí. — Pravijo tudi, da so Karlovič, Keglevič, Prodanič in Hudina Dragoš, vsaki na čelu svojih Tatare strašno potolkli in na vsih mestih premagali.

Bela.

Ha — večna hvala nej vam bode, slavni Horvati! Kako sim le eno trenutje na nesrečo misliti mogel, dokler še ilirske podložnike med svoje štejem?

Milivoj.

Blagor mu, kdor take neprijatle (pokaže Štepana) in take podložnike ima!

Marija.

Zdaj vidim in spoznam, da, kdor v Boga upa in se Iliram zroči, nikdar pasti ne more.

Igrališe se zagerne.

Razjasnjenje nekterih mènj znanih besed.

Alah, primek turškiga Bogá.
Carigrad, Konštantinopel.
Čaša, kupica, kozarc.
Deček, fant.
Ded, stari oče.
Dudljati ali piskati.
Dvorana, velika izba, nemški Saal.
Gerb, nemški Wappen.
Jezero, taužent.
Kava, kafê.
Kavr, kavrin, Turki s takim primkam sleherniga zasramujejo, kdor ni njih vere.
Kervolok, tiran.
Nèžno, nježno, zärtlich; ***nježnost***, nemški Zärtlichkeit.
Oroslan, lev.
Osoda, nemški Schicksal.
Plemenitnik, žlahtnik.
Ponos, nemški Stolz, od tod ***ponosno*** stolz.
Posadka, nemški Besatzung.
Pósel, pot, nemški Bothe.
Preded, nemški Urgrossvater.
Prestol, tron.
Prizor, nemški Scene, Anblick.
Red, nemški Orden, Ordnung.
Robstvo, sužnost (Sklaverey)
Soprug, oženjen, (Gatte)
Soproga, omožena.
Sovrag, sovražnik.
Škit, nemški Schild.
Šotor, nemški Zelt.
Tabor, Lager oder befestigter Ort.
Terdnjava, nemški Festung.
Top, kanon.
Turjaški, Auersberger.
Vitez, nemški Ritter.
Vitežkinja, junakinja, nemški Heldinn.
Zaseda, skrivna nastava (Hinterhalt)
Značaj, nemški Charakter.
Znoj, pot, (Schweiss)
Žep, aržet, mošnja.

◆

Opomin: Pri natisu so se nekteri pregreški vrinuli, ktere nej rodoljubi bravec sam popraviti blagovoli.

Pri

J. Giontini,

bukvarju v *Ljubljani* Nr. 237 na velkim tergu, so na svitlo prišle in so na prodaj:

Pot v nebéško domačijo. Mašne in obhajilne molitve za pobožne kristjane. Veljajo z usnjatim herptam 54 kr., v usnju vezane 1 fl. 10 kr., z zlato obrezo 1 fl. 40 kr.

Bukvice polne molitev in lepih naukov za manji in veči mladost, kakor tudi za odrašene ljudí. Poleg nemškiga od P. E. Jajza. V Ljubljani 1845. Vezane veljajo 24 krajcarjev.

Dvanajst bukvic skupej pa 4 gold. in ene bukvice se dobijo na verh.

Sveti post ali premišljevanja in molitve v vsaki dan svetiga posta. Po nemškim častitljiviga gospoda Hauberja poslovenjen z dovoljenjem visoko častitljiviga Ljubljanskiga škofijstvo.

Natisjene so v starim pravopisu in veljajo nevezane 24 kr., terdo vezane 30 kr., v usnji in nekaj pozlačene 45 kr., usnjat zvezik z zlatim obrezkam velja pa 1 gold. in 12 kr. srebra. Na 6 enpot kupljenih se ene dodajo.

Pirhi za device, ali molitve in nauki, ktere nej si vsaka pobožna devica in sleherna poštena žena večkrat k sercu vzame. Na svitlo dal P. Iln Jais, prestavil en duhoven. V Ljubljani 1847.

Te bukvice, ktere so vredne, de bi jih vsaka devica v svoje podučenje večkrat brala in premišljevala, veljajo 6 krajc: skup pa 1 goldinar.

Napeljevanje vesolno ali veliko spoved opravljati. V Ljubljani 1844. 12 kr.

Molitev za ohranjenje nedolžnosti pred podobo pre- svete device Marije in dve besedi svarijoče ljubezni iz Jezusovih ust, Keršanski mladosti.

Lepa molitev, ktera se mladosti obojiga spola priporoča, velja 3 kr.; 12 skup jih velja le 30 kr.

Sveta devica in dekla Cita. Posebno vsim poslam in keršanskimu ljudstvu sploh zgled v posnemanje postavljen. Iz nemškiga rajnkiga gospoda Korbiniana Antona Riedhoferja. Z dovoljenjem visokočastitljiviga Ljubljanskiga škofijstva. V Ljubljani 1846. Veljajo 8 kr.

Kdor jih dvanajst skupej vzame jih dobi za 2 gold.

Življenje svetiga mladenča Alojzia Gonzaga. Spisal v nemškim častitljivi gospod fajmošter Franc Adam Šmid. Z eno podobšino. V Ljubljani, 1846. Vezane 8 kr.

Kdor jih 12 skupej vzame jih dobi za 2 goldinarja.

Življenje svete device Terezije. Poslovenjeno v spod-

budovanje slednjimu, zlast tistim ženskiga spola, ki so njeniga iména. Z eno podobšino. V Ljubljani 1846. Veljajo 8 krajc.

Kdor jih 12 skupej vzame jih dobi za 2 gold.

Mesingasti križ in popisovanje Palestine. V Gorici, vezane 8 kr.

Sveta Filumena, devica in mučenica, s 5 molitvami k tej svetnici. V Ljubljani, 1846. Vezane 12 kr.

Erazem iz Jame. Povest iz petnajstiga stoletja. Polég verjetnih pisem spisal F. Malavašič. Z eno podobšino. V Ljubljani 1846. Vezane 8 kr.

Zlate bukvice, to je: napeljevanje k pobožnimu življenju in k pravi bogoljubnosti. Veljajo 6 kr.

Življenje svetiga Janeza Nepomucena. Veljajo 8 kr.

Posébno imenitne prerókbe za večno spomina vredne leta od 1846 do 1856. Vezane 4 kr.

Hvala Božja, ali navod, kakó naj mlad kristjan Bogá vsakdan časti in hvali. Molitne bukvice za mladost. V Ljubljani 1846. Dobijo se po 12 krajcarjev terdno vezane. Kdor jih dvanajst skup vzame, jih dobi za 2 gold. 12 kr. in ene za priklado.

Jezus moje želje. Katoljške molitne bukve z nauki in napeljevanjem k pobožnimu življenju. Poleg nemškiga od častitljiviga gospoda Alojzia Šlöra, dohtarja s. pisma. V Ljubljani 1850.

Res je, de je veliko mnogoterih molitnih bukev natisnjenih in med slovenskim ljudstvam razširjenih, med kterimi se prav lépe in koristne najdejo. Gotovo je pa tudi, de je silno malo tacih, v kterih bi se zraven nar lepših molitvic za vsako perložnost in okoljšino tudi koristni poduki in premišljevanja dobile. Odveč bi bilo, imenovane bukve še dalje hvaliti, iz kazala vsak lahko njih ceno prevdari.

Cena teh bukev, ktere so z lepo v jeklo vrezano podobo lepšane in 306 strani debéle, je za nezvezane 30 kr., v papirji vezane 40 kr., v usnji 50 kr., v usnji in z zlatim obrezkam 1 gold. 20 kr. Na 6 enpot kupljenih se ene dodajo.

Osrečeni Kristjani svojimu novo izvoljenimu vikšimu pastirju, Papežu Piju IX., z popisam volitve, življenja in nastópa svetiga Očeta Pija IX., z imeni vsih papežev in apostoljskim listam Njih Svetosti vsim vélikim škofam, škofam i. t. d. Po nemškim. — S podobo svetiga Očeta. V Ljubljani, natisnil Jožef Blaznik.

Njih Svetost, sadajni papež Piji IX. so se koj o nastopu narvikšiga pastirstva ne samo svojim podložnim, ampak tudi vsim drugim narodam s svojo modrostjo, pobožnostjo in milostjo tako prikupili, de se nadjam, de bom s temi bukvicami vsim Slovencam, zlasti pa častitljivi duhovšini zavoljo apostoljskiga lista posebno vstregel. Veljajo 12 krajcerjev.

Na 6 enpót kupljenih se ene dodajo.

Maria dobra mati pobožnih otrok iz nemškiga. Z eno podobo 1848. Papierband 14 kr., Lederband 36 kr.

Jeran, L., Terpljenje pravičniga in pokora grešnika s nekterimi večnimi resnicami v zgledih in pergodbah. Z eno podobo. 1848 Papierband 20 kr.

Malavašiča Fr., Slovenska Slovnica za perve slovenske šole v mestih in na deželi 1849. In ½ Lederband 30 kr.

Kruh (nebeški) za otročiče. V pet kosčkov razdeljen; Pervič: mašne, drugič: spovende, tretjič: obhajilne molitve, četertič: Litanije in petič: mnoge molitve. Poleg nemškiga. 1849 Steifband 8 kr. 1 Dutzend 1 fl. 30 kr.

Nastran, P. Joahim, sveta pokóra, ali sedem postnih pridig, ktere je pridigoval v letu 1846. 1849. 16 kr.

Per meni se tudi dobivajo:

Pridige na vse nedélje celiga keršansko-katoljškiga cerkveniga léta. Zložil in na svitlo dal Ant. Šerf. 2 zvezka. V Gradci 1835. Vezane 1 gold. 40 kr.

Skrina nebeških zaklad za spokorne duše. V Vidmu. Vezane 1 fl. 20 kr.

Murko A. J. Teorètisch-praktische Grammatik der slovenischen Sprache in Steiermark, Kärnthen und Krain, und dem illyrischen Küstenlande. Zweite Auflage. Gratz. 1843. Gebunden 1 fl. 12.

Voditel proti obljubljeni deželi. Naúki in molitve za bolne in umirajoče kristjane. Mehko vezane po 42 kr.

Dogodivšine Štajarske Zemlje. Z posebnim pogledam na Slovence. Spisal Ant. Krempl. V Gradci 1845. Vezane veljajo 1 gold.

Male molitne bukvice za katoljške kristjane z lepmi molitvami za jutro, za večer, k sveti maši, k spovedi in obhajilu, z litanijami in drugimi molitvami. V Gradci. V papirji vezane 8 kr.

Novi vedež za smeh in časkratenje Slovencam. V Gradci. 20 kr.

Molitvice in potrebni naúki za pridne mladenče. Terdo vezane po 18 kr.

Posebni naúki in molitve za žensko mladost. Terdo vezane po 18 kr.

Natisnila **Rozalija Eger.**

10. IX. 1929

Zu haben bei
J. Giontini
Hauptplatz Nro. 237 in
Laibach.